

Identitats trans al context escolar: expectatives, realitat i propostes de millora

Treball de Final de Grau de Mestre d'Educació Primària

Ruth López-Cózar Chinchilla

Curs 2020-2021

Tutora: Itxaso Tellado Ruiz de Gauna

Vic, 14 de maig de 2021

Agraïments

M'agradaria encapçalar aquest treball donant les gràcies a totes les persones que, més directa o indirectament n'han format part, ja sigui donant-me respostes, il·luminant-me el camí quan jo ho veia tot negre, o posant-me un te fred a la taula quan estic molt inspirada escrivint i no m'aixeco ni per anar a buscar aigua.

Primer de tot, a tu, Marc, per fer-me companyia des del principi fins al final, celebrant amb mi cada vegada que les coses m'han sortit bé i agafant-me la mà quan em frustro; per llegir-te cada pàgina nova tantes vegades com t'ho he demanat i per tornar-les a llegir quan ho he canviat tot després que tu em diguessis que havia quedat perfecte (i sempre sense posar mala cara).

Després a tu, Itxaso, per fer-me de guia en tot el procés i, tot i no haver-nos pogut veure per les circumstàncies en què ens trobem, saber-me transmetre la confiança i treure'm la por cada vegada que m'havia d'afrontar a un nou repte que no em veia capaç d'afrontar.

A la meva mare i al meu pare, que sempre heu cregut en mi i heu estat orgullosos de cada passa que he fet durant tot el procés.

A les persones que heu participat de les entrevistes, sense les quals res d'això hauria pogut estar possible i amb les que he pogut mantenir converses que m'han fet qüestionar i aprendre a cada moment.

Per últim a la Berta i la Inés, agafant-me el telèfon cada vegada que necessitava parlar amb algú per desfogar-me i per obrir-me les portes de casa cada vegada que necessitava un ordinador al qual li funcionés la tecla de la lletra E.

Resum

El present treball dona veu al col·lectiu trans des del context educatiu i, concretament, l'escolar. S'han estudiat les bases teòriques i legals de la realitat actual de les identitats trans en el context espanyol i català, així com alguns conceptes clau. Aquesta és una investigació qualitativa que s'ha dut a terme recollint dades a partir de quatre entrevistes a persones del col·lectiu trans i/o docent. Les conclusions d'aquesta recerca són la persistent manca de coneixements envers el col·lectiu trans per part del sector docent i la dificultat per accedir-hi.

Paraules clau: *trans, educació, gènere, identitat de gènere*

Abstract

This work gives voice to the trans collective from the educational context and, specifically, the school. The theoretical and legal bases of the current reality of trans identities in the Spanish and Catalan context have been studied, as well as some key concepts. This is a qualitative research that has been carried out collecting data from four interviews with people from the trans and/or teaching community. The conclusions of this research are the persistent lack of knowledge about the trans community by the part of the teaching sector and the difficulty to access them.

Keywords: *trans, education, gender, gender identity*

ÍNDEX

1. Introducció.....	1
2. Conceptes clau	3
2.1. Sexe	3
2.2. Gènere	4
2.2.1. Rols de gènere	5
2.2.2. Identitat de gènere	6
2.2.3. Expressió de gènere	6
2.3. Identitats trans.....	7
2.3.1. Transsexual i transgènere.....	8
2.3.2. Disfòria de gènere	9
2.3.3. Transfòbia.....	9
3. Realitats trans	10
3.1. Ser trans en una societat cisnormativa	10
3.2. Les identitats trans en el context escolar	12
4. Legislació educativa i identitats trans	15
4.1. Legislació educativa a l'Estat espanyol	15
4.2. Legislació educativa a Catalunya	16
5. Metodologia	18
5.1. L'instrument de recollida de dades	19
5.2. Descripció dels subjectes	21
6. Anàlisi i discussió.....	22
6.1. Procediment	22
6.2. Expectativa social i realitat escolar.....	23
6.3. Formació docent	27
6.4. Trencant el silenci	29
7. Conclusions	32
8. Limitacions	34
9. Bibliografia	35
10. Annexos	39
10.1. Cos de les entrevistes.....	39
10.1.1. Preguntes Judit	39
10.1.2. Preguntes Marta.....	40
10.1.3. Preguntes Adrià.....	42
10.1.4. Preguntes Nico.....	43

10.2. Document de coneixement d'informació, de drets i contacte	46
10.3. Cos de les entrevistes.....	47
10.3.1. Entrevista Judit (entrevista 1)	47
10.3.2. Entrevista Marta (entrevista 2).....	54
10.3.3. Entrevista Adrià (entrevista 3).....	59
10.3.4. Entrevista Nico (entrevista 4).....	65

1. Introducció

Fa aproximadament tres anys, una persona amb la que l'autora d'aquest document tenia una amistat des de ja feia temps, va trucar amoïnada dient que necessitava explicar quelcom, però quan semblava que arribava el moment de dir-ho, de seguida ho evitava duent la conversa per altres camins. Quan per fi es va trobar amb prou cor per dir-ho, va dir "mira, que sóc un noi. A partir d'ara vull que em diguis per un altre nom i et dirigeixis cap a mi amb pronoms masculins". A partir d'aquí, la conversa va ser molt més fluïda i clara, tot i les preguntes per totes dues bandes.

Poc temps després, a les xarxes socials d'aquesta amistat es podia veure tot de contingut on es reivindicaven els drets per les persones trans, així com contingut informatiu sobre aquest col·lectiu. En aquella època, l'autora tenia vint-i-un anys i fins aquell moment mai s'havia fixat massa en aquesta lluita, tot i la conscienciació feminista adquirida fins aleshores. Ho veia com quelcom existent, però llunyà. No obstant, quan una persona propera es troba en aquesta situació, sembla que de cop és més real i és quan es comença a cercar informació sobre el tema .

Un dia, l'autora va estar recordant aquella trucada i va recordar una frase que se li va quedar gravada dins: "si quan era petit m'haguessin explicat el que són les persones trans, m'hagués estalviat molt de patiment, però sembla que fins que no t'hi interesses tu mateix, les persones trans no existeixen". Va ser aquí quan aquest Treball de Fi de Grau va néixer. Es va convertir en una idea molt ferma, amb un objectiu molt clar, tot i els dubtes del procediment.

Per tant, la persona que està escrivint això es va plantejar investigar el punt en què es troben les escoles a nivell de visibilització i normalització de les identitats trans i buscar una proposta per millorar, ja que, tenint en compte les seves experiències com a infant en una escola i com a practicant de mestra, mai havia viscut una situació on es plantegés que el gènere no és immutable.

Tal com expliquen Butler (1990) i Stryker (2017), les lluites socials i/o polítiques, com és el cas de les persones del col·lectiu LGTBIQ+, les persones racialitzades, les pobres, o les dones, les han d'encapçalar els seus subjectes polítics. Per tant, l'autora, com a persona cissexual i aliada del col·lectiu trans, procura fer cada passa en aquesta recerca donant veu a les persones trans que hi han participat, així com a moltes de les autores i els autors trans

referenciats, fent servir la seva veu únicament per convidar la resta de persones cissexuals (i sobretot les educadores) a acompanyar aquest col·lectiu des del coneixement i el respecte.

Quant al contingut d'aquest document, s'inicia amb la introducció, que és l'apartat on la persona lectora es situa actualment i s'hi explica la motivació i el contingut del treball, seguidament hi apareix el marc teòric, dividit en tres apartats: el primer són els conceptes que l'autora ha considerat indispensables per tal d'entendre el llenguatge referent a les realitats trans; al segon apartat s'hi reflecteix la situació actual a nivell espanyol i català envers les persones d'aquest col·lectiu, i la feina que encara falta fer. L'últim apartat del marc teòric mostra les lleis espanyoles i catalanes en les quals ens podem basar per poder defensar els drets de les persones trans des dels centres educatius.

Després del marc teòric s'explica la metodologia emprada per dur a terme la recerca, així com els objectius i la pregunta inicial, el procediment que es seguirà per dur a terme les quatre entrevistes i s'hi troba la presentació de les característiques rellevants de cada persona entrevistada. Seguidament hi ha l'anàlisi i discussió, on l'autora analitza les dades obtingudes a través de cada entrevista per després relacionar-les amb el contingut del marc teòric. A continuació es troben les conclusions que l'autora haurà extret a través de tot el procés de recerca, alhora que posarà resposta a la pregunta inicial i als objectius. Finalment, apareixen les limitacions que han aparegut al llarg de la realització d'aquest treball i, per últim, la bibliografia emprada.

2. Conceptes clau

Abans de començar amb temes més centrats en la quotidianitat de les persones trans, en alguns aspectes de la seva vida i amb els diferents termes legals a nivell educatiu que hi intervenen, és necessari conèixer alguns conceptes clau que s'aniran repetint al llarg de tot el treball, ja que n'hi ha que poden resultar ambigus o totalment desconeguts per a la persona que llegeix, però que cal conèixer perquè formen part del dia a dia d'aquest col·lectiu.

Els conceptes estan ordenats de manera que els primers ajudin a comprendre un llenguatge que es va tornant cada vegada més específic i concret dins el context trans.

2.1. Sexe

Segons Coll-Planas i Missé (2014) el sexe és “néixer en un cos de mascle o de femella” (p.426). D'altra banda, Foucault (1976) dins de Butler (1990) escriu que és allò que regula la sexualitat i denuncia la concepció generalitzada que afirma que és una causa del desig, l'experiència i la conducta sexuals.

Stryker (2017), coincidint amb ONU¹ Mujeres (2021) aclareix que el terme *sexe* fa referència a allò biològic, a diferència de *gènere*, que té un caire més cultural. Platero (2014), d'una manera més extensa explica que el sexe és allò que determina tant el físic com aquelles característiques genètiques i hormonals de les persones, a més de diferents capacitats biològiques (com ara produir esperma o gestar un nadó, tal com indica Stryker (2017)). Aquesta classificació, doncs, només ens possibilita l'opció d'encaixar en una d'entre dues opcions: home o dona.

No obstant, Butler, (1990), Platero (2014) i Stryker (2017) defensen que aquest pensament generalitzat no és una ciència exacta i que, per tant, la concepció que tenim del sexe també és cultural. La primera explica que és erroni afirmar que el gènere i la cultura tenen la mateixa relació que el sexe amb la biologia. A més, Stryker (2017) defensa que és un pensament purament cultural afirmar que les capacitats reproductives dels individus van directament relacionades amb les seves característiques físiques o de conducta, així com que les característiques biològiques no canviïn amb el pas del temps o que aquesta diferenciació binària hagi de ser un criteri per dividir les persones en dos grans grups amb diferents rols socials que, a més, estan jerarquizats. A més, Platero (2014) assenyala dos factors que fan

---

¹ Sigles per a *Organització de les Nacions Unides*.

posar en dubte la seguretat amb què s'atribueix el sexe a quelcom purament biològic i inamovible: per una banda, apareix el cas de les persones intersexuals² (factor també destacat per ACUP, 2021) i, per l'altra, l'existència de diverses cultures on existeixen més de dues opcions sexuals.

És per això que Butler (1990), Platero (2014) i Stryker (2017) tornen a estar d'acord en què el sexe és quelcom molt més confús del que la creença generalitzada intenta afirmar, reforçant la falsa sensació d'estabilitat d'aquesta segregació social tot recatalogant dins d'un conjunt o un altre aquelles persones que se surten de la norma. No obstant, és això mateix el que posa en dubte què és ser home i ser dona i qui i com segueix les pautes que calen per ser considerat o considerada com a tal.

2.2. Gènere

“Cuando la condición construida del género se teoriza como algo completamente independiente del sexo, el género mismo pasa a ser un artificio ambiguo, con el resultado de que *hombre* y *masculino* pueden significar tanto un cuerpo de mujer como uno de hombre, y *mujer* y *femenino* tanto uno de hombre como uno de mujer.” (Butler, 1990, pp.54-55)

Gómez i Esteva de Antonio (2006) expliquen que “el terme *gènere* fa referència a la identificació psicològica de la persona amb ser home o dona” (p.33) i l'any 2014 Coll-Planas i Missé afegeixen que es tracta d'actuar de manera *masculina* o *femenina*.

Dit en altres paraules, la interpretació més generalitzada d'aquest concepte és que el gènere és cultural i el sexe és biològic (Stryker, 2017; Chrysallis, 2020; OMS³). Això vol dir que el gènere està popularment conegut com una construcció social i, tal com indiquen l'OMS (2021) i ONU Mujeres (2021), la seva funció és associar diferents característiques anatòmiques, conductuals, emocionals, laborals i relacionals als homes i les dones dividint-ho entre allò masculí i allò femení. Tal com explica Butler (1990), “el gènere és performatiu, és a dir, que conforma la identitat que se suposa que és” (p.84). A més, l'autora també explica que el gènere és generat i reforçat pel desig sexual heterosexual i que, per tant, caldria instaurar una “heterosexualitat obligatòria i naturalitzada” (p.81) per tal que el concepte de gènere es mantingués tal com el coneixem.

---

² Condició genètica en què l'individu presenta una combinació dels cromosomes X i Y alternativa a la normalitzada (XX per les persones que produeixen òvuls i XY per a les persones que produeixen esperma). La varietat de combinacions cromosòmiques pot variar molt entre les diferents persones intersexuals, però un exemple seria una persona que té úter, testicles i penis.

³ Sigles de l'*Organització Mundial de la Salut*.

Cal dir, però, que ningú neix amb cap gènere, sinó que aquest s'imposa a tothom en el moment de néixer en funció dels genitals (la vulva indicarà que ha de ser nena i el penis, nen) i "cadascú arribarà a sentir-s'hi identificada (o no) en major o en menor mesura a través de la socialització" (Stryker, 2017, p.47). A més, de la mateixa manera que succeeix amb el sexe, el gènere és una organització social que divideix els individus en dos grups clarament diferenciats i jerarquizats, però hem de tenir en compte que aquesta classificació no és ni immutable ni exacta (Chrysallis, 2020). De fet, i altre cop de la mateixa manera que succeeix amb el sexe, hi ha diverses cultures (la majoria d'elles natives americanes) que distingeixen una gran varietat de gèneres o, fins i tot, n'hi ha que contempen la possibilitat de canviar de gènere com a conseqüència de somnis o visions (Stryker, 2017).

El cas, doncs, és que el gènere varia en funció del moment històric, de la cultura i del lloc on ens trobem i que depèn estrictament de les creences de cada col·lectiu (Stryker, 2017; ONU Mujeres, 2021; OMS, 2021).

2.2.1. Rols de gènere

Judith Butler (1990) va escriure que "ser dona és una indisposició natural" (p.37). Amb aquesta afirmació no pretenia transmetre que ser dona fos pitjor que ser home ni que les dones tinguessin més defectes que els homes; més aviat pretenia manifestar el seu punt de vista sobre com els rols de gènere condicionen el dia a dia de totes i tots nosaltres.

Aquest concepte fa referència a les expectatives que el dictat social associa i imposa a cada gènere (home/dona): de les dones s'espera que tinguin comportaments relacionats amb tot allò entès com a feminitat (cures, bellesa, delicadesa, gestió de les emocions, passivitat) i dels homes s'espera tot allò que entenem com a masculinitat (força, rudesia, intel·ligència, raó, iniciativa) (Platero, 2014; Stryker, 2017; ONU Mujeres, 2021; OMS, 2018). Aquesta distribució de rols provoca una jerarquia on l'home té poder i privilegis per sobre de la dona, però amb el pas del temps i amb el costum hem après a fer-ho passar desapercebutament amb discursos com el que excusa alguns comportaments abusius per part dels homes atribuint-los a la testosterona o altres factors biològics. D'aquesta manera la percepció generalitzada és que com que és quelcom biològic no és culpa seva ser agressiu (Coll-Planas & Missé, 2014).

Entenem doncs que els rols de gènere ens marquen la pauta que hem de seguir per ser dones i homes de veritat i no sortir-nos fora de la norma que ens limita (Stryker, 2017). No obstant, arreu del món existeixen nombrosos casos de persones que no se senten identificades ni còmodes amb el rol que se'ls va atribuir en néixer: senten que no poden complir les

expectatives que la societat els ha imposat des de sempre. I decideixen trencar-les (Chrysallis, 2020; Platero, 2014).

2.2.2. Identitat de gènere

En poques paraules, la identitat de gènere és allò que ens fa sentir-nos homes o dones (Coll-Planas & Missé, 2014), però també s'entén com l'assignació de gènere que s'estableix a les persones segons el seu sexe en el moment de néixer (Platero, 2014). Tal com expliquen Coll-Planas i Missé (2014) aquest costum entén les identitats humanes com quelcom binari: o ets home o ets dona; blanc o negre. D'aquesta manera s'esborra la singularitat de les persones, ometent l'opció de triar una identitat pròpia.

Aquest costum normalitzat pot produir diversos efectes en cada individu: pot ser que un nadó nascut amb vulva al que se li hagi assignat el gènere *nena* se senti còmode amb aquesta etiqueta durant tota la seva vida; pot ser que un nadó amb penis al que se l'ha etiquetat com a *nen* es qüestioni en algun moment puntual del seu desenvolupament si realment sent aquest rol com a propi; o pot ser que qualsevol d'aquests dos tingui una percepció cada cop més forta que el fa veure que no encaixa en la identitat que li van assignar en néixer i que, per tant, no és la correcta. (Platero, 2014; Stryker, 2017; ONU Mujeres, 2021)

Les persones que senten congruència amb l'etiqueta de gènere que se'ls va assignar en néixer i amb la que se les llegeix a l'hora de socialitzar s'anomenen persones cissexuals o cis (és per això que és comú sentir que la nostra societat és cisnormativa) i les que s'identifiquen amb el gènere oposat (o amb tots dos, o amb cap) són persones trans. Això vol dir que és possible renegar de les etiquetes imposades i normalitzades des del moment de néixer i posicionar-se a l'altra banda, al mig, oscil·lar depenent del moment vital, crear-ne de noves o, fins i tot, rebutjar qualsevol etiqueta (Platero, 2014; Stryker, 2017; ONU Mujeres, 2021).

2.2.3. Expressió de gènere

Butler (1990), analitzant les paraules de Kafka, arriba a la conclusió que “la performativitat del gènere [també coneguda com a expressió de gènere] gira al voltant de la forma en què l'anticipació d'una essència proveïda de gènere origina el que planteja com exterior a si mateixa” (p.17).

Dit en altres paraules, cada persona expressa el seu gènere modulant tant els seus trets més lligats a la personalitat com els aspectes físics (Stryke, 2017). Això vol dir que les persones poden sentir-se identificades amb algun dels dos gèneres normalitzats (home/dona), sigui el que se li va imposar en néixer o no, i “actuar de manera masculina o femenina” (Coll-Planas

& Missé, 2015, p.426) emprant aquells rols amb els que se sentin més identificades. És per això que aquelles persones dins el col·lectiu trans que associen la seva condició a causes biològiques manifesten que mentre la identitat de gènere és quelcom innat, l'expressió de gènere és més voluntària i volàtil (Stryke, 2017).

Com he dit anteriorment, però, hi ha persones que no se senten identificades amb cap dels dos gèneres o amb tots dos i són conegudes com a persones no binàries (ACUP, 2021). Tot i que el més encertat seria preguntar a cada persona amb quines etiquetes se sent identificada i amb quines no, aquest col·lectiu també queda inclòs en el col·lectiu trans pel fet de trencar amb la norma imposada del gènere (Platero, 2014).

2.3. Identitats trans

Stryker (2017), quan parla sobre la identitat, explica:

“En la sociedad y la cultura, el concepto de identidad funciona de forma similar [a les matemàtiques]. Cuando dices, “Yo soy socialista” o “Yo soy hindú” o “Yo soy músico” o “Yo soy mujer”, el “soy” hace las veces de signo igual, y estás afirmando que tu sentimiento particular de ser (un “Yo”) se describe mediante una categoría a la que crees pertenecer. Tú y la categoría no sois exactamente lo mismo, pero en determinadas circunstancias lo uno puede sustituir al otro. En la vida social, suele ser bastante importante expresar con qué categorías te identificas o llamar la atención sobre categorías en las que se te ubica, te identifiques o no con ellas. Obviamente, es posible tener muchas identidades personales distintas, sobrepuestas o incluso contradictorias, así como que se incluya en la misma categoría a personas que sean significativamente diferentes entre sí en muchos aspectos” (p.58).

Stryker (2017) parla de les persones trans com aquelles que reneguen del gènere que se'ls va assignar en néixer per convertir la seva identitat en la del gènere binari oposat i defensa que les persones que prefereixen fer un ús alternatiu del gènere estan dins d'una altra etiqueta. Per altra banda, Platero (2014) prefereix emprar aquest terme per a incloure qualsevol persona que trenqui les normes del gènere i se senti més còmode amb una identitat de gènere divergent. Chrysallis⁴ (2020) congruent amb el segon, ho defineix així a la seva pàgina web:

“Toda aquella [persona] cuya identidad sexual no coincide con la asignada al nacer. Sin juzgar otras acepciones sociales, el término trans ampara múltiples formas de expresión de la identidad de género o categorías como personas transexuales, transgénero, travestis,

---

⁴ Organització formada per i per a famílies de menors trans amb l'objectiu d'assessorar i acompanyar famílies de menors trans.

variantes de género, queer o personas de género diferenciado, así como a quienes definen su género como «otro» o describen su identidad en sus propias palabras.”

Per tant, s'aplica a persones de qualsevol edat, cultura i procedència. Poden ser persones d'aspecte “masculí”, “femení” o ambigu, poden haver-se operat o no el pit i/o els genitals, així com altres parts del cos, poden decidir hormonar-se o no; però el que totes tenen en comú és que estan o han passat per un procés de transició molt perseguit per la majoria de cultures i per les religions més majoritàries (Platero, 2014; Stryker, 2017).

2.3.1. Transsexual i transgènere

Stryker (2017)

El término apropiado para hacer referencia a una persona en particular no depende de los ojos de quien la mira; es la persona que lo aplica a sí misma o a sus semejantes quien debe decidirlo (p.40).

Sovint, tal com expliquen Platero (2014) i Chrysallis (2020) hi ha un costum de diferenciar les persones transsexuals de les transgènere: les del primer grup són aquelles que han decidit operar-se els genitals per sentir que el seu cos representa més fidelment la seva identitat i les del segon són les que no estan operades, independentment de si decideixen hormonar-se o no.

No obstant, mentre que Stryke (2017) no diferencia les persones operades de les no operades aplicant el terme transgènere per a tots dos grups, Chrysallis (2020) explica que aquesta diferenciació no és adequada per diversos motius: per una banda, si assumim que una persona transsexual està operada i una transgènere no, a l'hora de parlar d'algú que formés part d'un d'aquests dos col·lectius estaríem exposant la seva intimitat. Per altra banda, aquesta classificació evoca a pensar que una persona transsexual és més trans o més vàlida que una transgènere i, per últim, cal erradicar la idea que els genitals influeixen en la identitat i la manera de llegir socialment les persones.

Com a conseqüència, i seguint l'exemple de Platero (2014) i de Butler (1990) en aquest treball empraré el concepte *trans* per fer referència a tota persona amb qualsevol tipus d'identitat que trenqui les normes del gènere, ja que tal com defensa Stryke (2017), les etiquetes no s'han de pressuposar (com ara els pronoms de cada persona), és millor preguntar quina és la preferència de cada persona, així com demanem el nom o l'edat a una persona que no coneixem.

2.3.2. Disfòria de gènere

Butler (1990) planteja la següent qüestió: “Cómo debemos reformular las limitaciones morfológicas idóneas que reacaen sobre los seres humanos para que quienes se alejan de la norma no estén condenados a una muerte en vida?” (p.24)

Aquesta pregunta ens evoca al que coneixem com a disfòria de gènere. Es tracta d'un concepte mèdic que fa referència, tal com expliquen Stryker (2017) i Platero (2014), al rebuig o sentiment d'infelicitat que senten algunes persones respecte com viuen el gènere i els rols que suposadament han de complir, així com les altres persones llegeixen el seu gènere a través de les seves característiques físiques i/o com a conseqüència del sexe i gènere imposats en el moment de néixer.

Cal tenir en compte, tal com explica l'organització Chrysallis (2020) que la disfòria és variable. Per començar, no totes les persones trans tenen el mateix grau de disfòria: mentre que n'hi ha que senten la necessitat de sotmetre's a múltiples operacions i hormonacions per arribar a sentir-se reflectides amb el seu aspecte físic, n'hi ha que només opten per una d'aquestes opcions o, fins i tot, cap d'elles. A més, el procés de transició de cada persona és únic i variable en si mateix. Per tant, pot ser que una persona trans decideixi no dur a terme cap canvi hormonal ni quirúrgic durant una etapa de la seva vida i que amb el pas del temps canviï d'opinió i viceversa.

2.3.3. Transfòbia

A diferència d'altres paraules amb la terminació *-fòbia* no es tracta d'una paraula relacionada amb la por o terror (en aquest cas cap a les persones trans); més aviat fa referència, tal com ho descriu Chrysallis (2020) a la seva web, a la “discriminació, conductes i actituds negatives cap a les persones trans”, tot incloent discursos d'odi, rebuig, insults, agressivitat, patologització, persecució, prohibició, criminalització, estigmatització, així com la representació distorsionada i estereotipada en els mitjans de comunicació i, fins i tot, l'assassinat (Platero, 2014 i Stryker, 2017).

Aquest tipus de discriminació pot manifestar-se en diferents formes i per part tant d'individus com d'institucions públiques cap a qualsevol persona que transgredeixi les normes del gènere. (Platero, 2014) Sovint, les persones o institucions amb conductes transfòbiques acostumen a tenir una percepció de les persones que combaten el gènere com a quelcom semblant a monstres, pallassos o qualsevol altra vinculació deshumanitzadora, de manera que quan apareixen notícies d'agressions o assassinats de persones que se surten de les

normes del gènere, sovint els mitjans empren aquesta condició de la víctima com a atenuant de la culpa de la persona agressora (Stryker, 2017).

3. Realitats trans

En aquest apartat, dividit en dues perspectives, la social i l'escolar, apareixen aspectes de la vida quotidiana de la gran majoria de persones que formen part del col·lectiu trans. L'objectiu és fer visible tota una sèrie de desigualtats i injustícies amb les que han de conviure i que, si ni aquestes persones ni les del seu voltant no disposen d'un acompanyament que els proporcioni un punt de vista enfocat en trencar les barreres del gènere, pot suposar la sentència per a les i els integrants del col·lectiu trans.

3.1. Ser trans en una societat cisnormativa

Fins la dècada dels setanta, tots els documents formals en relació a les identitats trans estaven redactats per metges o psicòlegs que no formaven part del col·lectiu. Aquests escrits, a més, estaven enfocats des d'una perspectiva en què es tractava les identitats trans com una psicopatologia relacionada amb una manera insana de viure el gènere, tot això amb l'objectiu de facilitar els oficis de medicina i psicologia (Stryker, 2017). De fet, per fer referència a una dona trans feien servir el concepte "home transsexual" i per a un home trans "dona transsexual". No obstant, a la dècada dels setanta el moviment feminista va incloure el col·lectiu trans dins la seva lluita amb l'eslògan "Allò personal és polític" (Butler, 1990; Stryker, 2017).

Val a dir, però, que paral·lelament creixia una branca dins el feminisme (que a dia d'avui encara existeix) que rebutjava l'existència de les identitats trans. El discurs, que actualment roman gairebé intacte, defensa que hi ha homes que es "disfressen" de dones per esborrar la identitat de la dona com a tal i enderrocar la lluita feminista i que, alhora, hi ha dones que es fan passar per homes per alliberar-se de l'opressió masclista (Butler, 1990 i Stryker, 2017). Stryker (2017) explica que la societat (incloent el moviment feminista) té tendència a afavorir les majories, causant així les desigualtats i injustícies cap als col·lectius minoritaris. Això, a més, afavoreix l'aparició i perpetuació d'estereotips erronis que condueixen a la incomprensió, la discriminació i l'explotació. L'autora, en contraposició a actituds d'aquest caire, escriu:

Las diferencias corporales son reales y nos sitúan en distintas trayectorias vitales, pero lo que la gente que emplea esos términos de asignación pretende destacar es que nuestros cuerpos

y los senderos a los que nos conducen, por muy impuestos que fueran en un comienzo, no deben determinar necesariamente todo lo que somos (p.40).

De fet, tal com explica Stryker (2017) les persones trans han de conviure amb moltes experiències que les exposen a dificultats tant psicològiques com socials pel simple fet de no encaixar en els rols de gènere. És habitual trobar casos en què s'ha negat l'habitatge o la feina a un individu pel simple fet de ser trans. És per això, doncs, que hi ha un alt percentatge de persones trans que viuen o han viscut en situacions de pobresa. Aquestes situacions, tal com explica Platero (2014) són fruit de la desconeixença i l'arrelament de mites tant a nivell social com administratiu.

Un altre tipus de violència que pateixen les persones del col·lectiu trans, tal com s'explica a l'apartat de conceptes clau, és per part de les administracions (Stryker, 2017 i Chrysallis, 2020). Sense anar més lluny, a l'Estat espanyol, fins l'any 2018 calia presentar un diagnòstic on s'associava la identitat trans a un trastorn i estar dos anys injectant-se hormones per tal de poder dur a terme el canvi de sexe o de nom al carnet d'identitat (Chrysallis, 2020), fet que comportava que les persones trans expliquessin als terapeutes allò que necessitaven sentir per tal de diagnosticar el trastorn (Coll-Planas & Missé, 2015). Això, a més, comportava violència administrativa per dues raons: la primera, perquè patologitzava les identitats trans (tot i que a dia d'avui segueix patologitzant-se, però en menor grau, ja que actualment no cal presentar aquesta documentació per al canvi de nom) i la segona perquè no respectava la decisió d'algunes persones trans de no hormonar-se.

Coll-Planas i Missé (2014) mostren una entrevista on parlen amb Albert Musolas, un cirurgià que es dedica a les operacions de reassignació sexual. Aquest, va dir textualment: “La masculinización genital, (...) es el paso quirúrgico final en la reasignación sexual del individuo y le dota finalmente de aquellos genitales que la naturaleza le negó” (p.422). Tal com els autors expliquen, aquesta postura reafirma la creença que l'objectiu final de tota persona trans és arribar a operar-se els genitals, amb la idea que si una persona trans no ha dut a terme l'operació de reassignació sexual és per poder dedicar-se al treball sexual, o bé per por. Aquesta mentalitat, doncs, obvia aquelles persones trans que decideixen no operar-se ni/o hormonar-se i reafirma la idea hegemònica que les dones tenen vulva i els homes penis, reforçant altre cop el binarisme cissexista i l'estètica (Coll-Planas & Missé, 2014; Platero, 2014; Stryker, 2017).

És per conductes com aquesta que, tal com assenyala Stryker (2017) hi ha diverses reaccions per part del col·lectiu trans: hi ha persones que pensen que en comptes de reformar les

administracions actuals, la millor opció és enderrocar-les; per altra banda, hi ha persones del col·lectiu trans que fan activisme a través de l'art, ja sigui a partir de la música, la literatura o les arts plàstiques, per tal de conscienciar. També n'hi ha que es dediquen a analitzar la causa de les identitats trans i l'origen de la transfòbia. El cas, doncs, és que el col·lectiu trans està despert i combatent per aconseguir els drets que a dia d'avui encara se'ls neguen.

Això, entre altres motius, és per evitar que s'estenguin mites, com ara que una persona trans està malalta perquè necessita operar-se i això implica que pateix una malaltia, o que allò trans s'ha posat de moda o que cada vegada hi ha més persones trans i ho associen tant a la contaminació de l'aigua, la terra i el menjar, com a la influència d'Internet. El que les persones que difonen aquests punts de vista no expliquen, però, és que les xarxes socials i la lluita per part del col·lectiu han ajudat a altres persones trans a identificar i acceptar la seva identitat tal com és, en comptes d'ocultar-la (Stryker, 2017 i Platero, 2014) i que, tal com diu Butler (1990), sense una persona que estigui disposada a exercir una opressió sobre una altra, no hi ha relacions de dominació a la nostra societat.

3.2. Les identitats trans en el context escolar

Tal com explica Stryker (2017), la identitat de gènere, de la mateixa manera que la gravetat o la respiració, és quelcom que forma part de la quotidianitat de tots els individus i no és fins que ens plantejem el seu origen i les seves causes que no posem en dubte les pressuposicions socials.

De Toro (2015) escriu que, des del moment del naixement, els infants són bombardejats amb els rols de gènere, com per exemple succeeix amb les joguines, els colors, les activitats o la roba. Tot i que segons Platero (2014) no es pot definir una diferenciació exacta dels rols de gènere en la infància ni assignar totes les activitats a un dels dos sexes, De Toro (2015), d'altra banda, escriu que, malgrat que la societat ho hagi tractat com un tabú encara més amagat que l'existència de les identitats trans de per si, "Alguns infants expressen una diversitat de gènere constant en el temps i no es tracta d'una fase o d'una acció racional, sinó d'una expressió de la diversitat humana" (p.113). Aquests infants, tal com assenyalen Moreno i Puche (2013) són conscients de la diferència en què el seu cervell i el seu cos perceben la identitat de gènere, de manera que sovint són ells mateixos els que reivindiquen la seva identitat. Carvajal (2018) afegeix que és freqüent que aquestes situacions tinguin lloc sense que l'infant sigui conscient de l'existència de les identitats trans i simplement presenten un sentiment de discrepància sense acabar d'entendre què succeeix.

És recurrent que els adults que formen part del context d'aquests infants tinguin dubtes sobre com reaccionar davant d'aquestes situacions: per una banda, hi ha adults que opten per reconduir les conductes dels infants de manera que els seus gustos o les seves tries s'adeqüin als rols de gènere. Per altra banda, en canvi, hi ha adults que prefereixen que l'infant experimenti i explori els seus gustos per definir la seva identitat (Platero, 2014; De Toro, 2015).

A més, les famílies dels infants trans acostumen a patir per la pressió de la societat. Si les mares i els pares d'infants cis ja acostumen a rebre comentaris i consells per part de terceres persones sobre com han de criar els seus infants, les mares i els pares d'infants trans han de conviure amb el constant prejudici per part de familiars, amistats, persones conegudes i, fins i tot, de persones desconegudes. Com a conseqüència, hi ha famílies que, per tal d'evitar situacions incòmodes, opten per intentar reconduir la identitat dels infants (De Toro, 2015).

Stryker (2017) i De Toro (2015) coincideixen explicant que l'intent de reconduir la identitat dels infants no només no serveix per obtenir el resultat esperat, sinó que a més provoca vergonya, incertesa, inseguretats, frustració i depressió als infants trans.

Sovint, aquest tipus d'identitats que trenquen amb la norma del gènere, van lligades amb situacions d'assetjament escolar, ja sigui amb insults, humiliacions públiques, agressions físiques, aïllament i un llarg etcètera (Carvajal, 2018). Aquestes actituds transfòbiques acostumen a ser ignorades, provocant així que la víctima se senti responsable de la gestió de la situació. Per tant, si el centre educatiu no intervé, està sent còmplice d'una agressió transfòbica (Carvajal, 2018).

D'altra banda, hi ha adults que s'oposen a l'acceptació de les identitats trans en la infància perquè ho associen a quelcom problemàtic per dos motius principals: el primer i més evident, és que trenquen les regles imposades pel gènere i associen la identitat amb els genitals. El segon és la creença que s'ha de desvincular la infància de la sexualitat. A més, aquesta mentalitat acostuma a anar lligada al pensament que els infants han de ser éssers sense identitat ni criteri propi, facilitant als adults modificar-los de la manera que els sembli més adient (De Toro, 2015).

A part, aquest rebuig acostuma a implicar el pensament que els infants trans presenten conductes disruptives com autolesionar-se, comportaments explosius, conductes desafiantes o intents suïcides entre d'altres. No obstant, cal saber que lluny de formar part de la naturalesa dels infants trans, es tracta de les conseqüències de les restriccions, rebuig i prohibicions que viuen per part dels seus entorns (Conroy, 2010; De Toro, 2015).

És per això que cal que les i els mestres eduquin des de la igualtat. Tal com explica Carrillo (2006), per aconseguir-ho cal “reconèixer i valorar positivament les diferències, incloent la sexual” (p.90), així com trencar amb la idea del gènere que jerarquitzava els rols de dones i homes. D'aquesta manera, s'aconsegueix que els infants identifiquin i acceptin les característiques individuals, tant les pròpies com les alienes, respectant-les i concebant-les com quelcom que afavoreix a l'enriquiment propi i col·lectiu. Cal no oblidar, però, que per parlar de la identitat d'un infant trans a l'aula cal el consentiment d'aquest, ja que sinó podríem estar provocant l'efecte contrari al desitjat (De Toro, 2015).

Observant el Currículum d'Educació Primària de la Generalitat de Catalunya (2017), concretament la introducció de l'Àrea d'educació en valors socials i cívics podem llegir el següent:

L'objectiu de l'àrea és donar elements als alumnes perquè siguin capaços de viure plenament de manera responsable i feliç i perquè puguin contribuir al benestar dels qui els envolten, tant dels qui els són més propers com dels qui, desconeguts, els són més llunyans.

En el món complex d'avui és imprescindible treballar actituds i valors que contribueixin a la convivència, al respecte dels drets de les persones i a l'adquisició d'unes condicions de vida dignes per a tothom. Els alumnes, en el marc d'una escola inclusiva, han d'aprendre a ser competents per viure i conviure d'acord amb els valors propis d'una societat democràtica: la llibertat i la responsabilitat personal, la solidaritat, el respecte, la igualtat i l'equitat.

(...) Tota l'activitat escolar ha de ser coherent amb l'esperit de respecte, justícia i col·laboració que es desprèn dels continguts que aquí es presenten i que no només són responsabilitat d'aquesta àrea, sinó que són una finalitat transversal de tota l'escola. Els documents del centre han de recollir aquest enfocament (pp.153-154).

Tenint això en compte, podem pensar que la normalització de les identitats trans va implícit, però, tenint en compte que aquest apartat del Currículum d'Educació Primària (2017) no esmenta en cap moment res relacionat amb el col·lectiu, com podem assegurar que els infants adquireixin aquests coneixements a les aules? I, el que és encara més preocupant, com podem assegurar que les mestres i els mestres disposin del temps necessari per tractar tots els temes vinculats a l'educació en valors, essent aquest l'àmbit al que es destinen menys hores?

De fet, no és fins que un o una docent no fa una recerca implícita sobre el treball a l'aula de temes relacionats amb les identitats trans que troba documents de recolzament, com és el cas de la Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives (Duran, D., Giné, C. i Marchesi, A., 2010), on hi apareixen fragments com el següent:

Les activitats de l'aula incorporen l'aprenentatge sobre les diferències que hi ha entre els i les alumnes de la classe (com els antecedents culturals, religiosos o lingüístics, el sexe i l'orientació sexual, o les diverses capacitats). A través del treball amb les altres persones, es promou el coneixement de les diferències, el respecte envers els punts de vista diferents del propi i la visió de la diversitat com a valor positiu (p.36).

Tal com escriu Carrillo (2006), sembla ser que molts professionals de l'àmbit educatiu han pensat que els canvis a l'aula, així com els valors i les actituds, vindrien garantits amb els canvis administratius. És per això que l'autora recalca que els valors no es poden ensenyar de la mateixa manera que s'ensenyava a sumar dos més dos. Mentre que De Toro (2015) defensa que per combatre la transfòbia cal ser completament intolerants amb qualsevol acte de discriminació, Carrillo (2006) diu que per aconseguir un ambient de respecte, equitat i justícia cal practicar amb l'exemple i incloure aquests valors en tota pràctica educativa. No obstant, per aconseguir aquest canvi entre els infants, primer cal reformar algunes actituds per part nostra.

4. Legislació educativa i identitats trans

Per concloure amb el marc teòric, a continuació es proporciona una breu explicació de les lleis que permeten parlar lliurement de les realitats trans a les aules a nivell estatal i autonòmic. L'objectiu principal d'aquest apartat és encoratjar a les i els mestres a parlar d'aquest aspecte de la nostra societat amb coneixement legal i sense por de possibles represàlies, ja sigui per part del propi equip docent o directiu del centre, com de l'alumnat o les seves famílies.

4.1. Legislació educativa a l'Estat espanyol

Per començar aquest apartat és molt adient remarcar la recent aprovació per part del Ministerio de Igualdad, la Dirección General de Igualdad, i del Gobierno de la coneguda com a Llei Trans. Aquesta consisteix, tal com explica l'organització Chrysallis (2020), en atendre la necessitat del col·lectiu trans de disposar dels drets humans pels que porta lluitant històricament. Tal com explica Chrysallis (2020) al seu blog d'articles "la llei recull el dret a la identitat de gènere autodeterminada, que inclou altres drets, com ara la dignitat de la persona, el lliure desenvolupament de la personalitat, el dret la vida privada sense ingerències injustificades per part dels Estats, o el dret a la intimitat".

A més, per tal de ser conscients dels deures i drets tant dels infants trans com de la comunitat educativa en l'Estat espanyol, s'exposaran les lleis que afavoreixen una educació conscient i inclusiva amb el col·lectiu trans.

Així doncs, a la *Constitució Espanyola* (1978) apareixen els articles 10, 14, 15 i 18. Aquests vetllen per la dignitat de les persones, així com la seva llibertat d'expressió i desenvolupament de la personalitat, el dret a l'honor i la intimitat, el dret a la vida i la integritat física i moral. A més, defensen que totes les persones espanyoles són iguals davant la llei, remarcant que no es pot discriminar per motius de "naixement, raça, sexe, religió, opinió, o qualsevol circumstància personal o social" (p.11)

Canviant de document, la Llei Orgànica 3/2007 del 15 de març del *Boletín Oficial del Estado* (BOE) té l'objectiu de facilitar a les persones majors d'edat pertanyents al col·lectiu trans el canvi de nom al Registre Civil quan la inscripció original no s'adapta a la persona per raons d'identitat de gènere.

Dins el mateix document, la Llei Orgànica 1/1996 té l'objectiu de proporcionar als menors un marc jurídic més competencial, basant-se en el rol social que desenvolupen els menors en la societat de l'Estat.

Tenint tota aquesta legislació en compte, doncs, podríem pensar que les persones trans estan emparades per la llei i que els seus drets estan protegits per l'Estat. No obstant, si observem la *Constitució Espanyola* (1978) observem que en cap moment fa menció a les persones trans en concret, donant lloc a possibles situacions o interpretacions ambigües i afavorint les situacions d'agressió i/o discriminació.

4.2 Legislació educativa a Catalunya

Per encetar la legislació catalana, a la Llei 11/2014 del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya s'hi pot llegir el següent:

Un altre àmbit que regula aquesta llei és el de la necessària formació i sensibilització de qualsevol professional que en algun moment de la seva carrera es pugui haver d'enfrontar a un cas relacionat amb la discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i també el deure d'intervenció.

En l'àmbit de l'educació s'han regulat qüestions perquè en tot el sistema educatiu, com ara en els continguts dels materials escolars, en les activitats esportives escolars i en les de lleure infantil i juvenil, en els recursos formatius o en la formació de mares i pares, es tingui en compte

la diversitat afectiva i sexual i s'eviti qualsevol tipus de discriminació, i perquè es disposi de mesures de prevenció i actuació contra l'assetjament de què puguin ésser objecte les persones LGBTI en el medi escolar. (pp.12-13).

Segons aquesta llei, vigent des de l'any 2014, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i així disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. A més, centrant l'atenció en l'àmbit educatiu, la llei vetlla per una reforma del material educatiu. En relació a aquesta llei, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (2014) va crear el *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius*.

Aquest document, amb l'objectiu de garantir el compliment de la llei anteriorment esmentada ofereix, en primer lloc, un glossari relacionat amb les identitats trans per a equip docent i famílies de menors trans. A continuació, expliquen les lleis que regulen els drets de les persones trans en el nostre territori conjuntament amb les responsabilitats pertinents als membres del centre educatiu i a la família o tutores/tutors dels infants trans. A més, afegeixen els formularis que cal omplir en cas que hi hagi un infant trans en procés de transició al centre escolar i per últim, apareixen les propostes d'actuació davant les situacions possibles, així com mesures que cal tenir en compte envers els infants trans.

També en relació a la Llei 11/2014, existeix el *Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament escolar a persones lgbt*, també redactat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Aquest document, a més d'aportar informació molt semblant al document anterior, explica com actuar en cas que hi hagi casos d'assetjament escolar en relació a la identitat de gènere d'un o més d'un alumne i, a més, proporciona eines (com ara pautes i rúbriques) per analitzar cada situació i aplicar-hi l'actuació més indicada.

Per acabar amb aquest apartat es fa menció a documents com la *Guia per a la incorporació de la diversitat sexual i de gènere a les universitats catalanes a partir de la Llei 11/2014* i a la *Guia per a la Superació de la Violència per Raó d'Orientació Sexual, Identitat o Expressió de Gènere a les Universitats Catalanes*. Primerament, cal explicar que el fet que tots dos documents vagin destinats a l'àmbit universitari és perquè, tal com s'explica a la segona guia, en la franja d'edat d'entre 18 i 24 anys (que és l'edat de l'etapa universitària) les víctimes d'agressions per raó d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere perceben un entorn més hostil que la resta.

En segon lloc, es convida a la persona lectora a una reflexió: si fa la recerca de recursos, suports, consells, guies o protocols per aprendre a col·laborar amb la lluita del col·lectiu trans i visibilitzar aquestes realitats des de les aules, segurament trigarà menys de cinc minuts en trobar algun document elaborat per part de qualsevol entitat interessada en aquesta lluita i el contingut serà extens i útil. Per tant, això hauria de suposar un motiu per pensar que el canvi no és tan complicat. El problema, però, és que per tal que una o un docent arribi a obtenir aquesta informació, generalment és per un dels dos següents motius: el primer és que aquesta o aquest docent sigui una persona conscient de la lluita del col·lectiu trans i té l'interès personal d'aplicar aquests coneixements a l'aula. El segon és que una o un docent treballi per primer cop amb un infant trans i no sàpiga com abordar la situació.

Això, però, no vol dir que la mestra o el mestre siguin culpables d'aquesta desinformació, sinó que més aviat és conseqüència de la manca de lleis que facin obligatori rebre aquest tipus de formació abans d'obtenir la titulació de mestra o mestre, així com la no aparició d'aquesta temàtica al currículum escolar.

5. Metodologia

A continuació es presenta la metodologia que vertebra la part més pràctica d'aquest treball. Primerament, però, cal conèixer els objectius generals, que són:

- Prendre consciència de les mancances que el col·lectiu trans atribueix a l'escola.
- Fomentar la visibilització i la normalització de les identitats trans des de l'aula.
- Proporcionar coneixements als docents per treballar la normalització i visibilització de les identitats trans des de l'aula.

I els específics:

- Comprovar si els docents disposen de la informació i els recursos necessaris per contribuir en aquesta lluita.
- Tenir coneixement de quins són els elements en l'educació dels infants que contribueixen en la normalització i visibilització de les identitats trans.

I la pregunta principal d'aquest treball, que és: què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?

Per concloure aquest punt de l'apartat de Metodologia cal saber que, a partir de les paraules d'autors com Fernández, 2001; Lucca i Berríos (2003) o Vargas (2012) l'autora d'aquest Treball de Fi de Grau va decidir aplicar el paradigma interpretatiu i la metodologia qualitativa. Això és perquè es tracta d'una recerca que consisteix en treballar la visibilització i la normalització de les identitats trans des de les escoles i, per reforçar aquesta visibilització i normalització, la recollida de dades es duu a terme donant veu tant al col·lectiu trans com als docents a través d'entrevistes.

Tenint en compte les característiques d'aquest treball, on les persones entrevistades exposen vivències pròpies i íntimes, la metodologia qualitativa i el paradigma interpretatiu són els que més faciliten la possibilitat d'aconseguir informació útil a la persona que duu a terme la recerca, mentre que faciliten que les persones entrevistades siguin respectades i se sentin còmodes durant tot el procés.

5.1. L'instrument de recollida de dades

Així doncs, es realitzaran quatre entrevistes diferents, cada una dirigida a un subjecte amb unes característiques específiques per contribuir en aquesta recerca. Entre aquests subjectes, dos seran persones pertanyents al col·lectiu trans. En tractar-se d'un tema molt íntim, el tipus d'entrevista més indicat és la qualitativa, ja que aquesta implica un caire més proper per a ambdues bandes, facilitant així la comunicació i evitant que les persones entrevistades se sentin jutjades.

Sandín (2003) afirma que l'entrevista és una pràctica d'investigació per obtenir informació. Aprofundint una mica més, Denzin i Lincoln, (2005) expliquen que l'entrevista és una conversa, és l'art de realitzar preguntes i escoltar respostes. A més (centrant el focus en l'entrevista qualitativa), tal com assegura Vargas (2012), aquesta tècnica està fortament influenciada per les característiques personals de l'entrevistadora o entrevistador. Fernández (2001, p.14), des d'una perspectiva afí a aquest instrument, també assenyala:

Es una conversación fluida donde uno de los participantes reflexiona y revive su vida, ante la escucha atenta y casi invisible del entrevistador. Se enfoca aquí como un recurso insustituible porque logra la descripción del mundo desde la perspectiva histórica de quien la ha vivido directamente, es especial, los sectores menos privilegiados de la sociedad que han sido olvidados por la historia oficial. En este tipo de entrevistas, el investigador debe poseer al menos, cinco cualidades básicas: identificación con su trabajo, honestidad, confianza, naturalidad y curiosidad.

Aquest darrer punt de vista coincideix estretament amb el que afirma Merlinsky de manera més sintètica l'any 2006, on diu que amb aquesta eina la persona entrevistadora (PO)⁵ ha de tenir en compte que aquella informació que li proporcionarà la persona entrevistada (PE) mai serà “pura o simple”, és a dir, no serà mai des d'un punt de vista imparcial, ja que allò que transmetrà cada subjecte estarà mediat per allò que ha viscut des de la seva pròpia experiència.

Lucca i Berríos, 2003 (citats a Vargas, 2012) destaquen tres característiques principals que diferencien l'entrevista qualitativa de la resta d'instruments de recollida de dades. La primera és que aquest tipus d'entrevista és molt semblant a una conversa corrent, amb la diferència que en aquest cas caldrà que la PE presti atenció a allò que li demana la PO per tal de no perdre ni el fil ni l'objectiu de l'entrevista. La segona característica és que el o la entrevistadora qualitativa ha de procurar escoltar l'altra persona des de la comprensió i tenir coneixements sobre el camp en què es centra la investigació; per una banda per extreure'n els punts clau de l'entrevista i per l'altra per tal d'evitar etiquetar i jutjar la PE. Per últim, el fil de l'entrevista i les preguntes que es duran a terme podran variar en funció als coneixements i les emocions de la PE.

Per acabar, hi ha autors (Valles, 1997; Denzin, 1989 i Gordon, 1987 dins de Cortazzo i Schettini, 2016) que defensen una classificació per distingir els diferents tipus d'entrevista qualitativa. Així doncs, aquesta distinció diferencia tres tipus d'entrevista: entrevista estandarditzada programada; entrevista estandarditzada no programada i entrevista no estandarditzada.

Aquest criteri té en compte el grau d'estructuració de les preguntes i la llibertat de resposta d'aquestes, tant pel que fa al contingut de la resposta en si com a la possibilitat de decidir respondre o no.

Tenint en compte els objectius de la recerca, en aquest treball s'empra l'entrevista estandarditzada no programada, ja que la PO segueix un eix comú amb totes les PE, però no traça un ordre concret per a les preguntes, sinó que aprofita el fil de la conversa per introduir cada pregunta en el moment que trobi més adient. A més, en aquest tipus d'entrevista, la persona informant pot arribar a introduir nous temes que la PO no s'havia plantejat tractar. (Valles, 1997 dins de Schettini i Cortazzo, 2016).

---

⁵ A partir d'ara empraré els termes *PE* (persona entrevistada) i *PO* (persona entrevistadora) per tal de no associar cap gènere als individus participants de l'entrevista.

5.2. Descripció dels subjectes

A continuació hi ha una graella on apareixen les característiques de cada un dels quatre subjectes entrevistats que condicionaran la recollida de dades. Com bé s'ha esmentat anteriorment, cal donar veu als dos col·lectius involucrats en aquest treball, que són el col·lectiu trans i els docents. És per això, doncs, que cada una de les persones entrevistades forma part d'un o d'ambdós col·lectius.

A més, tenint en compte que es tracta d'entrevistes qualitatives, l'autora ha trobat necessari tenir com a criteri principal entrevistar persones amb les quals existís un vincle personal previ a l'entrevista, ja que si no fos així, les respostes podrien veure's condicionades per la inseguretat, manca de confiança amb la PO, etc.

Quant al cos de les entrevistes, la persona lectora les podrà trobar a l'apartat anomenat *Cos de les entrevistes* dins els annexos i, seguidament, el document de presentació que l'autora entregarà a les PE dies abans del moment de l'entrevista, on se'ls presentaran els objectius, se'ls explicarà que l'entrevista s'enregistrarà amb una gravadora, se'ls exposarà el seu dret de fer-se enrere en qualsevol moment i les dades de contacte de la PO. Aquest es trobarà amb el nom de *Document de coneixement d'informació, de drets i contacte*.

Per últim, abans d'introduir la graella cal saber que, seguint els procediments ètics de la recerca, s'ha demanat consentiment informat a les persones per participar de les entrevistes i que la seva identitat queda protegida sota pseudònims.

Persona entrevistada	Dades de la persona entrevistada	
Judit (Entrevista 1)	Edat	28 anys
	Professió	Professora d'educació secundària
		1 any
	Relació amb el col·lectiu trans	Té dos alumnes trans.
Marta (Entrevista 2)	Edat	27 anys
	Professió	Mestra
	Experiència	3 Anys

	Relació amb el col·lectiu trans	Cap
Adrià (Entrevista 3)	Edat	24
	Professió	Administratiu
	Relació amb el col·lectiu trans	És trans.
Nico (Entrevista 4)	Edat	26
	Professió	Mestre
	Experiència	3 anys
	Relació amb el col·lectiu trans	És trans.

6. Anàlisi i discussió

En aquest apartat, la persona que llegeix trobarà dues grans seccions: a la primera podrà conèixer detalladament com s'ha dut a terme l'anàlisi i discussió de les entrevistes i, a la segona, podrà trobar-hi els resultats.

6.1. Procediment

Per començar aquesta part del procés, primer es van dur a terme les quatre entrevistes explicades a l'apartat anterior i, tal com s'explica, les entrevistes no estaven dissenyades per seguir totes un mateix fil i ordre, deixant que tant la persona entrevistadora com l'entrevistada fossin lliures de triar ometre, afegir o canviar qualsevol pregunta. Les persones entrevistades no van posar cap objecció amb cap de les preguntes, però la persona entrevistadora sí que en va afegir força sovint. A més, hi ha entrevistes on la persona que llegeix aquest document pot observar que hi ha preguntes sense contestar. Això és perquè la persona entrevistadora va considerar que era millor ometre-les perquè la persona entrevistada ja havia donat la resposta durant la conversa.

El següent pas va ser dur a terme una transcripció literal de les respostes obtingudes per tal de, posteriorment, poder-les llegir atentament intentant trobar els temes principals que es van tractar. Seguidament, l'autora va procedir a una lectura conscient del marc teòric amb l'objectiu de trobar relació entre el que s'havia parlat durant les entrevistes, tant pel que fa a punts en comú com a moments en què hi havia contraposició.

Així doncs, després de llegir les respostes i el marc teòric força vegades, es van poder extreure tres grans temes: el primer s'anomena *Expectativa social i realitat escolar*. En aquest apartat s'exposa com totes les persones entrevistades afirmen pensar que actualment les realitats trans estan molt més visibilitzades que anys enrere però, a través de les respostes obtingudes per les persones docents, es demostra que encara hi ha una sensació d'inseguretat i desinformació molt gran respecte aquest tema.

Aquest primer apartat ens condueix al segon, anomenat *Formació docent*, on les persones docents que han participat de les entrevistes manifesten la voluntat de contribuir en la visibilització del col·lectiu trans, però alhora senten que tenen poques eines i coneixements que, a més, són molt difícils d'aconseguir.

A l'últim apartat, anomenat *Trencant el silenci*, s'hi reflecteix el punt de vista de les persones trans que han participat de les entrevistes, on expliquen que, tot i que és cert que és un tema que es treballa molt més que fa uns anys, encara hi ha molts obstacles per superar. A part, expliquen exemples d'anècdotes que han viscut o que coneixen de prop i com pensen que les i els mestres podrien treballar per fer un pas endavant.

6.2. Expectativa social i realitat escolar

Mentre que totes les persones entrevistades estan d'acord amb què hi ha un canvi social a favor de la visibilització i la normalització de les identitats trans, la professora que treballa amb dos alumnes trans, la Judit (entrevista 1), explica que un d'aquests alumnes estudia a l'institut on ella treballa perquè, quan aquest va fer la transició, la família va decidir deixar l'antic municipi per tal de començar una "nova vida". Així, els nous companys i companyes de classe d'aquest menor no coneixerien el seu passat i no caldria donar cap mena d'explicació. No obstant, la professora explica que aquest alumne tendeix a mostrar-se insegur i tímid i creu que pot estar estretament lligat al fet d'estar passant per una transició des del silenci. És fàcil relacionar aquesta situació amb el que expliquen Platero (2014) i Stryker (2017) quan diuen que els mites que encara existeixen sobre les identitats trans provoquen circumstàncies on es veu les identitats trans com un problema, responsabilitzant-ne la persona trans i aplicant accions que ajudin a tapar aquest "problema", en comptes de centrar l'atenció en les necessitats de l'infant trans.

A més, la professora explica que la seva altra alumna trans, que va decidir exposar la seva situació al grup-classe, tendeix a parlar del tema tot sovint i es mostra molt més extravertida, adoptant fins i tot un rol de líder amb les seves companyes i companys. Tenint en compte De

Toro (2015), el centre va actuar adequadament respectant la decisió dels menors d'explicar o no la seva situació. No obstant, segons el mateix autor, podríem pensar que l'infant que porta la seva transició en secret, ho fa (encara que sigui en part) per la pressió familiar, provocant-li així les inseguretats que presenta.

D'altra banda, quan es pregunta a les persones entrevistades si creuen que el funcionament dels centres educatius té actituds transfòbiques, la primera observació de tothom és la segregació entre nois i noies dels lavabos i vestuaris. No obstant, mentre les dues docents cisgènere expliquen que aquest és l'únic tret que dificulta la inclusió de les identitats trans, les dues persones del col·lectiu afegeixen molts altres aspectes on el funcionament no té en compte les persones trans. Per exemple, l'Adrià (entrevista 3) diu: "Recordes aquells llibres de ciències naturals on sortien dos cossos despullats? Doncs els diria [a les i els mestres] que els cremessin". En un altre moment destaca situacions aparentment banals que són doblement opressives, ja que exerceixen el masclisme i la transfòbia, com és el cas de les sessions d'Educació Física, on el o la mestra demana que els equips tinguin un nombre mínim de noies, tot assumint el gènere de cada infant.

Un punt on coincideixen en Nico (entrevista 4) i l'Adrià, a més, és el llenguatge. Expliquen que tant la llengua catalana com la castellana empren el masculí i el femení per a tot i que això pot ocasionar situacions incòmodes per aquells infants trans que no se senten còmodes amb els pronoms amb els quals la resta es refereix a ells.

La Judit, a més, afegix que creu que aquest és un tema del qual es parla molt poc als centres educatius perquè hi ha un percentatge d'alumnes trans molt baix i actualment tot se centra més en treballar aspectes més generals, com són les emocions. No obstant, pensa que si es parlés més de les identitats trans a les aules, hi hauria molts més infants que manifestarien ser trans, evitant així les dificultats que apareixen quan es duu a terme una transició quan s'és més gran (entrevista 1).

En el moment en què, tenint en compte la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, es pregunta a les persones entrevistades si creuen que els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere, tothom coincideix responent que no, perquè si ja és prou difícil actuar davant una situació d'assetjament escolar sense haver-hi aquest factor pel mig, afegint-hi un ingredient del qual hi ha tant poc coneixement encara es dificulta molt més. La Judit, a més, recalca que la primera eina per evitar aquest tipus de situacions és la normalització (entrevista 1). La Marta, per altra banda, diu que en cas que hi hagués un infant trans s'hauria de treballar aquest tema a l'aula per evitar l'assetjament (entrevista 2). En aquest cas, Platero (2014) proposa tenir una persona de referència amb la

formació pertinent al qual o a la qual els infants es poguessin adreçar en cas de conflicte. A més, l'autora proposa que tots els centres incloguin mesures per combatre les situacions d'odi cap a qualsevol membre del col·lectiu LGTBIQ+ als documents, com bé poden ser el Projecte Educatiu de Centre, el Projecte Curricular d'Etapa o el Reglament de Règim Intern, entre d'altres.

Seguidament es demanava a totes les persones docents si al centre on treballen hi ha alguna proposta educativa on es treballi la normalització de les identitats trans, i altra vegada tothom va respondre amb una negativa. A part, la Marta explica que en alguna ocasió ha sortit algun tema relacionat amb la comunitat LGTBIQ+ a la seva aula, com és el cas de les famílies amb dues mares o dos pares. Diu que en aquests casos “el material que necessites per explicar aquestes coses te'l crees tu mateixa a la majoria d'escoles”, tot i que no disposin de la formació que cal. Pensa que, si ella i les seves companyes disposessin de les eines necessàries, haurien de crear un projecte o activitat per ensenyar que els prejudicis que tenim no són respectuosos amb tothom (entrevista 2).

Tornant al primer paràgraf, on s'explica que totes les persones entrevistades coincideixen que, tot i haver-hi molta feina per fer, la consciència social sobre les identitats trans és molt més àmplia que la de fa una dècada, cal observar les següents situacions: l'Adrià explica que té aquest punt de vista perquè la que va ser la seva escola li va demanar que fes una xerrada sobre les identitats trans, fet que el va sorprendre molt positivament (entrevista 3). A part, en Nico, que és un mestre trans, treballa contra la imposició dels rols de gènere a l'aula cada dia (entrevista 4).

Quan se'ls va demanar que definissin el concepte “identitats trans”, l'Adrià va contestar el següent:

Una persona trans és una persona que quan va néixer li van assignar un gènere amb el que anys després es va adonar que no s'hi identificava. Sempre ho explico així. També dic que acostumem a identificar el gènere d'una persona pel que té entre les cames i que quan fem això ens podem equivocar (p.49, entrevista 3).

I en Nico, per altra banda, va respondre la pregunta amb les següents paraules:

Són persones que s'identifiquen amb un gènere diferent al que se li va assignar en néixer. És a dir, quan neixes, se t'assigna un gènere segons el que tens entre les cames, així com de regal. Llavors ets trans quan no et sents identificat o identificada amb el gènere que et van imposar sense preguntar-te res abans (p.60, entrevista 4).

A més, en un altre moment explica:

La gent pensa que quan ets trans t'has d'hormonar, t'has d'operar, et canvies el nom, etc. I, en el fons, ser trans no vol dir res d'això. Bé, de fet, pot voler dir tot això o res d'això. Una persona pot ser trans i no operar-se ni hormonal-se, pot decidir hormonal-se sense operar-se, etc. i no per això és menys trans. De fet, és que no es tracta de ser més o menys trans o de completar una transició o deixar-la per la meitat. Cadascú és lliure d'estimar qui vulgui i de ser com vulgui.

Hem de treure'ns del cap que tot és blanc o negre. De fet, hi ha gent trans que no entra dins el binarisme home/dona i no es classifica amb cap dels dos, o amb tots dos. De fet, tenint en compte això, és molt estrany que moltes persones trans s'incloguin dins d'una de les dues etiquetes home/dona (pp.57-58, entrevista 4).

Com podem observar, totes dues persones, que a les entrevistes expliquen que abans de decidir dur a terme una transició van estar informant-se durant força temps de manera autodidacta a partir de vídeos al YouTube o contingut a les xarxes socials, coincideixen quasi amb exactitud: afirmen que una persona trans creix amb un gènere imposat en néixer, que aquesta imposició va basar-se en els seus genitals i que arriba un moment en la vida on pren consciència que aquest gènere no és el que li pertoca.

Si ens fixem en la definició d'aquest concepte que hi ha al marc teòric d'aquest treball, basada en autores i autors com Stryker, Platero, Butler o l'entitat Chrysalis, podem adonar-nos que són definicions que s'adiuen prou. En canvi, si observem les definicions de "identitats trans" que ens ofereixen les dues docents cis, veiem que la Marta diu:

Són nens o nenes que neixen amb el sexe que no els pertoca i que dins el seu cap se senten noies, però potser han nascut homes. Per tant, per poder sentir-se bé amb si mateixos i estimar-se necessiten canviar-se de sexe i poder hormonal-se per ser una persona totalment lliure (p.43, entrevista 2).

D'altra banda, quan se li va fer aquesta pregunta a la Judit, que treballa amb dos alumnes trans i està rebent una formació al respecte, explica:

Jo crec que una persona trans és una persona que se sent malament amb el seu cos, no se sent identificada, i vol fer un canvi físic perquè mentalment es considera de l'altre sexe. Per explicar això a un menor li diria que són persones que han nascut en un cos, però que realment en la seva ment pensen que haurien de tenir un altre cos. O que tenen la necessitat de canviar el seu cos (p.37, entrevista 1).

Llegint aquestes dues definicions, és fàcil associar aquesta concepció de les identitats trans a la que va proporcionar el cirurgià Musolas a Coll-Planas i Missé (2014), on s'assumeix que les persones trans tenen un cos que no els pertoca, que no se senten còmodes amb aquest i que, per tant, desitgen assolir l'objectiu d'hormonar-se i operar-se per canviar el seu aspecte.

Aquesta concepció de les identitats trans basa el conflicte en la persona que duu a terme la transició, en el seu cos, mentre que el punt de vista d'autores i autors com Butler, Stryker o Coll-Planas centren el conflicte en la imposició social del binarisme home/dona.

Hem de tenir en compte que les dues docents, lluny de ser transfòbiques, estan a favor de treballar per la normalització de les identitats trans, així com amb la resta de la comunitat LGTBIQ+. Així doncs, les seves respostes evoquen a pensar que estan en una situació de desinformació, tot i que la Judit porta mesos duent a terme una formació sobre identitats trans.

6.3. Formació docent

Per començar aquest apartat es centrarà la mirada en la pregunta on es demana a totes les persones entrevistades si van aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola. Totes coincideixen donant una resposta negativa, explicant, com és el cas de la Marta i de l'Adrià, que tot el que saben actualment ho van aprendre molt més tard, ja fos en contextos socials o a través d'Internet. La Judit, a més, diu que pensa que això succeeix perquè els i les docents no tenen prou informació per parlar d'aquest tema i per això no el tracten (entrevista 1). Ella se centra en el seu cas, on des de institucions de la Generalitat els fan algunes xerrades que considera que no són prou aclaridores, motiu pel qual van haver de demanar molt insistentment una formació a una entitat que es dedica a formar sobre identitats trans, ja que tenien dos alumnes d'aquesta comunitat.

Més endavant es va demanar a les tres persones docents si durant la seva formació universitària van rebre algun tipus de formació sobre aquest tema, ja que la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya diu el següent:

Un altre àmbit que regula aquesta llei és el de la necessària formació i sensibilització de qualsevol professional que en algun moment de la seva carrera es pugui haver d'enfrontar a un cas relacionat amb la discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i també el deure d'intervenció.

En l'àmbit de l'educació s'han regulat qüestions perquè en tot el sistema educatiu, com ara en els continguts dels materials escolars, en les activitats esportives escolars i en les de lleure infantil i juvenil, en els recursos formatius o en la formació de mares i pares, es tingui en compte la diversitat afectiva i sexual i s'eviti qualsevol tipus de discriminació, i perquè es disposi de mesures de prevenció i actuació contra l'assetjament de què puguin ésser objecte les persones LGBTI en el medi escolar (pp.12-13).

Les tres persones van tornar a respondre amb una negativa. La Judit explica que l'any passat va acabar el màster per poder ser professora d'institut i que, tot i ser tan recent, tota la

formació que va rebre anava encarada als aspectes més administratius i al contingut curricular (entrevista 1). És en situacions com aquesta on es pot observar que, tot i que hi ha una llei vigent des de fa set anys, coneguda com a Llei 11/2014 per a garantir els drets LGBTI i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, els drets d'aquest col·lectiu encara no estan normalitzats en la societat ni en el context educatiu.

D'altra banda, la professora va recalcar que quan des de l'institut on treballa es va demanar la formació sobre el col·lectiu trans per necessitat (ja que hi havia dos alumnes trans), moltes vegades se'ls havia denegat perquè ja estaven rebent formacions sobre altres temes i perquè el centre educatiu ja l'havia rebut dos anys enrere, moment en què l'equip docent estava compost majoritàriament per persones que ja no treballaven allà. Finalment, se'ls va proposar contactar amb una entitat que els va proporcionar unes diapositives i, diu textualment "ens busquem una mica la vida" (entrevista 1). En aquest cas, a més de tornar-se a incomplir la llei 11/2014 per part de les institucions que haurien d'encarregar-se de formar els i les docents (entre altres professionals) envers les realitats trans, es pot observar la desinformació en què es troben aquestes mateixes, ja que en aquest tipus de situacions podrien posar el centre educatiu en contacte amb altres entitats destinades a aquest tipus de formacions, com ara Chrysallis.

La Marta, d'altra banda, diu que ella rebria la formació necessària amb els braços oberts, perquè les identitats trans formen part de la nostra societat i que amb els coneixements dels quals disposa actualment sabria atendre molt millor un infant amb qualsevol tipus de discapacitat abans que un infant trans que necessités el seu recolzament (entrevista 2). Aquest comentari coincideix amb el punt de vista de l'Adrià, que diu que la llei 11/2014 està molt ben pensada, però que té la sensació que hi ha docents que no saben ni què són les persones trans (entrevista 3).

Per últim, en Nico, fent una mostra de la desinformació en què es trobava, explica que no va ser fins als vint-i-quatre o vint-i-cinc anys que va ser conscient que era trans perquè fins aquell moment ell pensava que quan s'és trans, el cap fa una mena de "clic" des de la infància, i que no va ser fins que es va informar a través de vídeos a YouTube que va ser conscient que aquest pensament no era cert (entrevista 4).

Observant aquest darrer cas podem observar dues situacions en què es podria haver evitat que en Nico fos conscient de la seva situació als vint-i-quatre o vint-i-cinc anys: la primera és la menys destacable pel relativament petit marge de temps, i és que tenint en compte que segons la llei 11/2014 un cop acabats els estudis de mestre hauria de disposar d'aquests coneixements, hauria pogut iniciar la transició alguns anys abans. La segona és la més

destacable, ja que si les persones que van formar part del cercle més pròxim d'en Nico haguessin llegit textos publicats per autores i autors com Moreno i Puche (2013) o De Toro (2015), haurien pogut entendre el que aquell infant volia expressar quan no se sentia còmode amb els rols de gènere que li imposaven pels seus genitals, ja que ell, com a infant, desconeixia l'existència del col·lectiu trans i simplement no entenia les discrepàncies entre la seva expressió de gènere i la seva identitat de gènere (Carvajal, 2018). Per tant, si el seu cercle més proper hagués tingut els coneixements i les eines necessàries, hauria pogut iniciar la transició molts anys abans.

6.4. Trencant el silenci

Havent vist que les docents cisgènere tenen la voluntat de contribuir en la normalització del col·lectiu trans alhora que senten que necessiten moltes més eines i informació per poder-ho aplicar de manera eficaç, donem veu a les persones del col·lectiu que van participar de les entrevistes, amb l'objectiu de posar el focus en l'error per tal de poder detectar-lo en el dia a dia a l'aula i evitar-lo.

Per començar, tots dos expliquen que quan eren petits no van aprendre mai res relacionat amb les identitats trans a l'escola. En Nico, però, explica que tot i que encara ara sigui un tema del qual se'n parla molt poc en tots els àmbits, sí que és cert que les orientacions sexuals es treballen molt més que temps enrere (entrevista 4). Això es pot relacionar amb les paraules de l'Adrià, coincidint amb Butler (1990) i amb Stryker (2017): "molta gent no es qüestiona el gènere perquè és una cosa que ens hem tret de la màniga i necessitem etiquetar-ho tot. (...) Crec que tot és conseqüència de la desinformació de la gent que mai s'ha qüestionat res" (entrevista 3).

En el moment en què se'ls demana quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat, corregeixen la persona entrevistadora explicant que la identitat d'una persona no canvia, el que canvia és la manera en què la societat llegeix aquella persona. De fet, en Nico fa broma d'aquesta concepció tan estesa recordant moments en què li van demanar si en fer els tràmits per canviar el sexe i el nom al DNI també va canviar el seu número de DNI i de telèfon (entrevista 4). És aquí quan l'Adrià, coincidint amb Platero (2014), Stryker (2017) i Chryssallis destaca la importància de tenir molta informació sobre aquest tema per poder-lo entendre holípticament i poder treballar amb infants trans sense perill de perjudicar la seva salut mental (entrevista 3), alhora que també serveix per, tal com expliquen ell i en Nico, saber identificar què et passa quan ets un infant trans i no saps que ho ets perquè no saps que això existeix.

Una altra problemàtica que tots dos troben tant a l'escola com a la societat en general és la necessitat imposada de fer concordar la identitat de gènere amb els genitals i, en cas que això no sigui possible, que la identitat de gènere que "es tria" es posi en un dels dos gèneres creats per la societat. Aquí coincideixen amb Platero (2014) i amb Coll-Planas i Missé (2014), els quals expliquen que el costum cultural de dividir les identitats humanes com quelcom binari fa invisible l'opció de triar una expressió de gènere pròpia.

Quan parlen de com creuen que és una bona manera de treballar les identitats trans, l'Adrià proposa imitar Escòcia, on hi ha una assignatura on es treballa contingut sobre la comunitat LGTBIQ+. A més, pensa que aquest contingut no l'han de treballar els i les mestres des del seu privilegi com a persones cisgènere, sinó que el més adient per donar veu al col·lectiu trans és convidar persones trans a fer xerrades a les aules per explicar les seves experiències als infants (entrevista 3). Tal com defensa Stryker (2017), aquesta és l'opció que més treballa per donar suport al col·lectiu trans, ja que s'està donant veu als membres que en formen part.

En Nico, en canvi, pensa que la manera més adient de treballar aquest tema és transversalment. És a dir, aprofitar els moments dins la quotidianitat en què surten temes on es pot treballar aquest contingut i plantejar dubtes als infants que els puguin fer reflexionar sobre les identitats de gènere i les imposicions que hi ha al respecte. Afegeix, a més, que si es tracta aquest tema donant-li molta importància, s'està donant a entendre als infants que s'està parlant de quelcom estrany (entrevista 4).

Per altra banda, explica que també és important fer entendre als infants que no cal que tothom encaixi dins una etiqueta i que tothom ha de ser lliure de poder triar com presentar-se a la resta sense por. D'aquesta manera, diu, estem ensenyant als infants a pensar per si mateixos i a qüestionar allò que se'ls ensenya com a quelcom inamovible, alhora que aprenen que ningú els ha de dir ni com són ni qui són, perquè tenen personalitat i identitat pròpia (entrevista 4).

La seva opinió es pot relacionar fàcilment amb la d'autores i autors com Carrillo (2006), Conroy (2010) o De Toro (2015), que defensen que per aconseguir enderrocar les barreres del gènere que provoquen tant situacions de masclisme com d'homofòbia, transfòbia i homofòbia, cal identificar i acceptar les diferències individuals en tot moment des de les aules, aconseguint així valorar-les com quelcom positiu i enriquidor.

El mestre, a diferència del que deia la Marta i tornant a coincidir amb Platero (2014) i Stryker (2017), explica que no cal esperar que a l'aula aparegui un cas d'infant trans per treballar-ho. Hem de ser conscients que de persones trans n'hi ha a tot arreu i que els infants han

d'aprendre que tant si una persona és trans com si no, l'hem de respectar per igual (entrevista 4).

Per altra banda, com s'ha mostrat anteriorment, tots dos estan d'acord amb que el llenguatge és un gran obstacle, tant per visibilitzar les identitats trans com a l'hora de dur a terme la transició. Per tant, en Nico proposa que com a mestres siguem el més neutrals possible i evitar paraules com "el nen" o "la nena", canviant-les per "l'infant" o "l'home i la dona" per "les persones". D'aquesta manera, diu, un infant trans pot viure la seva transició de la manera més natural possible (entrevista 4).

Relacionat amb el llenguatge, en Nico també proposa que, quan els infants entreguen una tasca on han d'escriure el seu nom, tinguin l'opció d'escriure el nom de naixement i el nom sentit al costat, de manera que la mestra o el mestre pugui saber a qui pertany la tasca, la pugui avaluar i a més es pugui dirigir a l'infant amb el nom que el faci sentir més còmode (entrevista 4). Tant en Nico com l'Adrià tenen un punt de vista compartit amb Carrillo (2006), que defensa que per tal de combatre la transfòbia amb efectivitat, cal incloure els valors de respecte, equitat i justícia en tota pràctica educativa.

En els apartats anteriors, es deia que totes les persones entrevistades coincidien amb que una actitud transfòbica que tenen les escoles és la segregació de lavabos. En Nico proposa que tots els lavabos siguin per a tothom, ja que al cap i a la fi tothom va al lavabo a fer les seves necessitats i això es fa en un compartiment tancat (entrevista 4).

També proposa una activitat que ell ha dut a terme i que considera que ha estat molt efectiva per qüestionar i parlar sobre els rols de gènere. Consisteix en aprofitar les revistes de joguines que surten abans del Nadal i analitzar-les a l'aula entre totes i tots fent preguntes com: "per què hi ha pàgines on tot és rosa i a les altres tot és blau? Per què a les pàgines on tot és rosa hi surten nenes i a les altres nens? Què us sembla que la revista estigui feta així?". Diu que quan són els infants els que reflexionen i arriben a una conclusió sense que una persona adulta els expliqui que allò és així, ho entenen i ho integren molt millor (entrevista 4).

Per últim, en Nico i l'Adrià demanen a les i els docents que si treballen amb infants trans, es formin i s'informin adequadament, ja que, tal com diuen Carrillo (2006), Conroy (2010), De Toro (2015), Stryke (2017) i Carvajal (2018), és important rebre un acompanyament de qualitat des de l'escola. En Nico, a més, demana que no es tracti els infants trans com a persones molt valentes o amb un excés de reforç positiu; diu que més aviat el millor que es pot fer és escoltar l'infant, no qüestionar la seva decisió, demanar-li què necessita i com vol que se l'ajudi (entrevista 4).

7. Conclusions

Per concloure aquest treball tindran lloc les conclusions, que han pres forma a partir dels objectius marcats en l'inici d'aquest procés i a través de la recerca duta a terme amb les entrevistes.

Començant per l'anàlisi dels objectius, val a dir que l'autora ha pogut prendre consciència de les mancances que el col·lectiu trans atribueix a l'escola gràcies, en gran part, a la lectura duta a terme per donar forma al marc teòric i a les entrevistes dutes a terme amb dues persones trans.

Quant als dos darrers objectius, que són fomentar la visibilització i la normalització de les identitats trans des de l'aula i proporcionar coneixements als i les docents per treballar la normalització i visibilització de les identitats trans des de l'aula, l'autora pensa que s'han assolit alhora per dos motius: per una banda, quan va tenir totes les entrevistes transcrites i ja estava duent a terme l'anàlisi i discussió, les docents cissexuals demanaven quins errors havien comès o quins coneixements els faltava adquirir per tenir una concepció més inclusiva sobre les identitats trans. En aquests casos, l'autora els explicava que havia pogut detectar que hi havia alguns conceptes que calia revisar, com ara la diferència entre sexe i gènere, o el fet de pensar que una persona trans necessita fer canvis en el seu cos per poder ser feliç, entre d'altres. A més, les dues docents van demanar que, un cop finalitzat aquest treball, se'ls facilités una còpia per poder adquirir coneixements i cercar més informació a través de les fonts citades al llarg del treball. És en aquest punt on l'autora pensa que la feina ja ha valgut la pena, ja que amb canviar la visió de dues docents ja ha pogut contribuir en la normalització i la visibilització de les identitats trans.

L'altre motiu pel qual l'autora pensa que aquests objectius s'han assolit és perquè aquest document servirà com a font d'informació per a totes aquelles persones que hi estiguin interessades, facilitant així l'aprenentatge sobre conceptes relacionats amb les identitats trans a altres mestres o persones que treballin amb infants.

Un cop analitzats els objectius, tindran lloc les conclusions extretes a partir de l'anàlisi i discussió. Primerament, l'autora ha pogut observar que cal que les docents rebin una formació sobre les realitats trans per tal que puguin detectar situacions i/o actituds transfòbiques o d'assetjament en la quotidianitat del centre i posar-hi resposta, ja que el fet de no tenir tots els coneixements necessaris pot provocar que aspectes (com ara el llenguatge) passin desapercibuts.

A més, tal com s'ha esmentat uns paràgrafs més amunt, les mestres no pertanyents al col·lectiu trans senten una gran desinformació respecte aquest tema i pensen que tenir coneixements respecte aquesta part de la societat és imprescindible per tal de poder atendre correctament possibles alumnes trans i per aconseguir que tots els infants sàpiguen respectar les diversitats dels cossos. No obstant, val a dir que, sovint, fins que no hi ha un cas d'una persona trans al centre, no es fa una recerca activa d'informació.

D'altra banda, les docents se senten desemparades: són conscients que tenen mancances, però quan fan el pas de demanar formacions per adquirir els coneixements necessaris sobre les realitats trans se'ls posen molts obstacles i, a més, quan aconseguixen que se'ls proporcioni alguna formació, aquesta conté informació molt escassa i de poca utilitat.

Aquesta problemàtica fa visible el poc interès per part de les institucions d'emparar realment el col·lectiu trans, ja que no només hi ha molt poques lleis que emparin explícitament el col·lectiu trans, sinó que a més, les poques que hi ha no es compleixen, com és el cas de la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya.

A més, aquest desinterès per assegurar els drets de les persones trans es fa visible, altra vegada, amb la llei 11/2014, ja que aquesta només contempla la formació d'un sector de la societat, privant de coneixements sobre el col·lectiu trans a la resta de persones.

També és important destacar que aquesta desinformació afecta al propi col·lectiu trans, ja que hi ha casos com el d'en Nico, on la transició no s'inicia fins a l'etapa adulta per culpa de tenir falses creences com que quan s'és trans, el cap fa un "clic" quan s'és petit o petita i que això no pot succeir més tard, o que una persona trans ha de canviar el seu cos per ser una o un trans de veritat.

Per acabar amb aquest apartat, l'autora troba adient explicar que aquest treball li ha servit, a part de per obtenir més coneixements sobre el col·lectiu trans i com treballar aquest tema des de les aules, per ser conscient de fins a quin punt aquest sector està visibilitzat en el context educatiu i la feina que encara cal fer per aconseguir una visibilització i una normalització reals. A part, com a estudiant del grau en Mestre d'Educació Primària, l'autora ha pogut sentir-se reflectida diverses vegades amb les inquietuds de les persones docents que ha entrevistat, ja que totes comparteixen una característica molt comuna en aquest ofici: les ganes de saber treballar el millor possible per al benestar dels infants.

A més, el procés de creació d'aquest treball ha servit perquè l'autora pugui fer-se encara més conscient de la necessitat d'observar atentament i escoltar els infants. A més, és molt

important tenir sempre en compte les seves realitats, ja que només així és com s'aconsegueix atendre correctament les seves necessitats. Per aconseguir-ho, cal no jutjar els infants quan prenen decisions per si mateixos i treballar perquè sentin que a l'escola estan en un entorn segur, on se'ls escolta i se'ls valora.

Per tant, com a futura mestra, l'autora té la intenció de no deixar de banda aquesta realitat dins l'aula, així com a seguir formant-se sobre les identitats trans i treballar per promoure la seva visibilització i normalització en tot el centre educatiu.

Tot i que la seva recerca conclou en aquest punt, l'autora té l'objectiu de revisar aquest treball al llarg dels anys per dues raons: la primera, recordar quines coses s'han de tenir en compte per poder treballar des de la transinclusió a les aules i la segona, observar el contrast d'opinions i coneixements que haurà anat adquirint al llarg dels anys.

8. Limitacions

En aquest apartat l'autora explica quins han estat els obstacles que ha trobat durant tota la trajectòria en què ha estat treballant per crear aquest TFG.

Segurament com la immensa majoria de persones que duen a terme l'anteriorment anomenat treball durant aquest curs, la principal limitació que hi ha hagut han estat les restriccions establertes com a conseqüència de la pandèmia en què ens trobem. Per una banda, l'autora i les persones que ha entrevistat no han pogut realitzar les entrevistes en persona, fet que provoca que es perdin molts matisos, com ara el llenguatge corporal o la complicitat que es produeix quan dues persones parlen assegudes cara a cara amb dues tasses de cafè pel mig. A més, l'autora i la seva tutora, tot i haver fet diverses tutories a través de videotrucada i haver pogut parlar de tot el que feia falta, a hores d'ara encara mai s'han pogut conèixer en persona, dificultant així una comunicació més propera.

D'altra banda, la persona que està escrivint aquestes línies acostuma a tenir problemes amb la connexió d'Internet i amb el seu ordinador, de manera que no sempre que ha tingut una idea nova o ha pensat que calia enfocar alguna cosa d'una altra manera ha pogut obrir l'ordinador i posar-se a escriure lliurement.

Tot i això, el resultat del treball ha acabat sent el que l'autora tenia dins el cap, sense haver de cedir en cap aspecte per culpa de les limitacions.

9. Bibliografia

- Butler, J. (1990). *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. (12a ed.). Paidós Studio 168.
- Carrillo Flores, I. (2006). Imaginarios y realidades educativas: La posibilidad de educar en la igualdad desde y en la diferencia. *Educar*, (38), 83-91. RIUVic. <http://hdl.handle.net/10854/4601>
- Carvajal, A. (2018). Transexualidad y transfobia en el sistema educativo. *Humanidades: Revista de la Escuela de Estudios Generales*, 8 (1), 1-31. <http://dx.doi.org/10.15517/h.v8i1.31467>
- Chrysallis (2016). *Chrysallis: Asociación de Familias de Menores Trans**. Recuperat 7 desembre 2020, de <http://chrysallis.org.es/>
- Chrysallis (2020, desembre 19). La Ley Trans, adelante [entrada blog]. Chrysallis: Asociación de Familias de Menores Trans*. Recuperat de <https://chrysallis.org.es/la-ley-trans-adelante/>
- Coll-Planas, G., Missé, M. (2015). La identidad en disputa: Conflictos alrededor de la construcción de la transexualidad. *Papers: Revista de Sociologia* 100(1), 35-52. <http://dx.doi.org/10.5565/rev/papers.637>
- Coll-Planas, G., Missé, M. (2014). Me gustaría ser militar: Reproducción de la masculinidad hegemónica en la patologización de la transexualidad. *Prisma social: Revista de Ciencias Sociales*, (13), 407-432. <http://hdl.handle.net/10854/3818>
- Conroy, M. (2010). Treating transgendered children: Clinical methods and religious mythology. *Zygon*, 45(2), 301-316. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9744.2010.01082.x>
- Cortazzo, I., Schettini, P. (2016). *Técnicas y estrategias en la investigación cualitativa* (1a ed.). Libros de Cátedra.
- De los derechos y deberes fundamentales, Derecho a la intimidad. Inviolabilidad del domicilio, Constitución Española, article 18, secció 1 (1978).
- De los derechos y deberes fundamentales, Derecho a la vida, Constitución Española, article 15, secció 1 (1978).

- De los derechos y deberes fundamentales, Derechos de la persona, Constitución Española, article 10, secció 1 (1978)
- De los derechos y deberes fundamentales, Derechos de la persona, Constitución Española, article 10, secció 2 (1978).
- De los derechos y deberes fundamentales, Igualdad ante la ley, Constitución Española, article 14, secció 1 (1978).
- De Toro, X. (2015). Niños y niñas transgéneros: ¿nacidos en el cuerpo equivocado o en una sociedad equivocada?. *Revista Punto Género*, (5), 109-128.
<https://revistas.uchile.cl/index.php/RPG/article/view/37666/39325>
- Denzin, N., i Lincoln, Y. (2005). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (3a ed.). Sage.
- Duran, D., Giné, C. i Marchesi, A. (2010). *Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives* (1a ed.). Generalitat de Catalunya.
- Fernández, R. (2001). La entrevista en la Investigación cualitativa. *Revista Pensamiento Actual*, 2(3), 14-21. Universidad de Costa Rica.
<https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/pensamiento-actual/article/view/8017>
- Generalitat de Catalunya. (2017). *Currículum educació primària* (1a ed.).
- Generalitat de Catalunya. (2014). *Protocol per a l'atenció i acompanyament de l'alumnat transgènere en els centres educatius: Elaborat per donar compliment a la Llei 11/2014, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia i a la Moció 140/XI del Parlament de Catalunya aprovada el 29.06.2017* (1a ed.).
- Generalitat de Catalunya. (2017). *Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament escolar a persones lgbti: elaborat per instància del Parlament de Catalunya en compliment de la Moció 101/XI aprovada el 09.03.2017* (1a ed.).
- Gómez, E. i Esteva de Antonio, I. (2006). *Ser transexual: Dirigido al paciente, a su familia, y al entorno sanitario, judicial y social* (1a ed.). Glosa.
- Ley Orgánica 3/2007, de 15 de marzo, reguladora de la rectificación registral de la mención relativa al sexo de las personas, BOE núm. 65 § 5585 (2007).

Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil, BOE núm. 15 § 1069 (1996).

Ley 11/2014, de 10 de octubre, para garantizar los derechos de lesbianas, gays, bisexuales, transgéneros e intersexuales y para erradicar la homofobia, la bifobia y la transfobia, BOE núm. 281 § 6730 (2014).

Merlinsky, G. (2006). La entrevista como forma de conocimiento y como texto negociado. Cinta moebio: Revista de Epistemología de Ciencias Sociales, 27, 248-255.
<http://www.moebio.uchile.cl/27/merlinsky.html>

Moreno, O., Puche, L. (2013). *Transexualidad, adolescencia y educación: miradas multidisciplinares* (1a ed.). Eagles.

ONU Mujeres. (2017). *Glosario de Igualdad de Género*. Recuperat 5 gener 2021 de <https://trainingcentre.unwomen.org/mod/glossary/view.php?id=150&mode=letter&hook=S&sortkey=&sortorder=asc>

Organització Mundial de la Salut. (2021). *Temas de salud: género*. Recuperat 5 gener 2021 de <https://www.who.int/topics/gender/es/>

Organització Mundial de la Salut. (2018, agost 23). *Género y salud*. Recuperat de <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/gender>

Platero, R. (2014). *Trans*exualidades: Acompañamiento, factores de salud y recursos educativos* (1). Edicions Bellaterra.

Roughgarden, J. (2004). *Evolution's Rainbow: Diversity, Gender and Sexuality in Nature and People* (1a ed.). University of California Press.

Sandín Esteban, M. (2003). *Investigación Cualitativa en Educación: Fundamentos y Tradiciones*. McGraw Hill.
<http://www.ditso.cunoc.edu.gt/articulos/80a0fe6f70c362a18b808b41699fc9bd62447d62.pdf>

Stryker, S. (2017). *Historia de lo trans* (1a ed.). Continta me tienes.

Vargas, I. (2012). La entrevista en la investigación cualitativa: nuevas tendencias y retos. Revista Calidad en la Educación Superior, 31(1), pp. 119-139. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3945773>

10. Annexos

10.1. Cos de les entrevistes

10.1.1. Preguntes Judit

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adrexi a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos? Per què?

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

- Durant els teus estudis com a docent vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

- Tenies coneixements sobre el col·lectiu trans abans de treballar amb infants trans?

- Tot i la formació que estàs rebent, en algun moment has trobat a faltar alguns coneixements o eines? En cas afirmatiu, de què es tracta?

- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?
- Com explicaries a un menor el que són les identitats trans?
- Tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu? Com ho feu?
- Creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula? En cas afirmatiu, com?
- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?
- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?
- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?
- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?
- Heu hagut de canviar algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) per incloure les identitats trans? En cas afirmatiu, com ha estat aquesta transició, tant per part dels docents com de l'alumnat?
- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?
- T'agradaria afegir alguna cosa?
- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.1.2. Preguntes Marta

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos? Per què?

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

- Com explicaries a un menor el que són les identitats trans?

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

- Durant els teus estudis com a mestra vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

- Com tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu?

- Com creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula?

- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?

- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?

- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?

- Creus que al centre on treballes hi ha algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) que dificulten la inclusió les persones trans? En cas afirmatiu, quines?

- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?
- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?
- Si ara mateix tinguessis una persona experta en el tema trans, quines preguntes li faries?
- Hi ha res que vulguis afegir?
- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.1.3. Preguntes Adrià

Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meua proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.
- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?
- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?
- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos? Per què?
- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?
- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

- Com explicaries a un infant què són les identitats trans?
- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?
- Si poguessis tornar a l'època en què anaves a l'escola però amb tot el que saps ara, què demanaries a les teves i als teus mestres que canviessin per tal de visibilitzar les identitats trans?
- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?
- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?
- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?
- A la teva escola hi havia normes/rutines que condicionessin el teu benestar (com ara segregació de lavabos per nenes i nens, jocs, etc.)? Sabries dir-me quines eren?
- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?
- Recomanaries que l'escola i el professorat treballés per ajudar a identificar la identitat de gènere? En cas afirmatiu, com ho faries?
- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?
- Hi ha res que vulguis afegir a part del que t'he demanat jo ara?
- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.1.4. Preguntes Nico

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos? Per què?

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

- Com explicaries a un infant què són les identitats trans?

- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?

- Si poguessis tornar a l'època en què anaves a l'escola però amb tot el que saps ara, què demanaries a les teves i als teus mestres que canviessin per tal de visibilitzar les identitats trans?

- Recomanaries que l'escola i el professorat treballés per ajudar a identificar la identitat de gènere? En cas afirmatiu, com ho faries?

- Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

- A l'escola on anaves quan eres un infant hi havia normes/rutines que condicionessin el teu benestar (com ara segregació de lavabos per nenes i nens, jocs, etc.)? Sabries dir-me quines eren?

- Durant els teus estudis com a mestre vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

- Tu i la resta de mestres del teu centre tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu? Com ho feu?
- Creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula? En cas afirmatiu, com?
- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?
- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?
- Creus que al centre on treballes hi ha algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) que dificulten la inclusió les persones trans? En cas afirmatiu, quines?
- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?
- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?
- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?
- Hi ha res que vulguis afegir a part del que t'he demanat jo ara?
- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.2. Document de coneixement d'informació, de drets i contacte

Salutacions, el meu nom complet és Ruth López-Cózar Chinchilla i soc estudiant del grau en Mestre d'Educació Primària a la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

Actualment estic realitzant el meu TFG, que té com a objectius principals analitzar les mancances que el col·lectiu trans atribueix a l'escola, fomentar la visibilització i la normalització de les identitats trans des de l'aula i proporcionar coneixements als docents per treballar la normalització i visibilització de les identitats trans des de l'aula.

Abans de respondre l'entrevista, cal que sàpigues que ja sigui abans, durant o després de l'entrevista, si vols que aquesta no aparegui en el meu TFG, només cal que m'ho comuniquis i jo no faré servir la informació que m'hagis proporcionat.

Cal que sàpigues que enregistraré l'entrevista amb una gravadora d'àudio i que el teu nom romandrà en l'anonimat en tot moment, sent substituït per un pseudònim. A més, a part d'aquest document, rebràs un document a part amb les preguntes que tinc previst fer-te durant l'entrevista. Si vols treure, afegir o canviar qualsevol d'aquestes preguntes m'ho pots dir en qualsevol moment.

En cas que tinguis qualsevol dubte, suggerència o aclariment, pots contactar amb mi a través del meu correu electrònic: ruth.lopezcozar@uvic.cat.

Moltes gràcies.

Jo, _____ autoritzo la Ruth López-Cózar Chinchilla perquè enregistri aquesta entrevista amb l'única finalitat de transcriure-la, evitant així perdre informació rellevant.

En cas que, com a conseqüència de la situació actual, l'entrevista hagi de ser per videoconferència, contestant aquest missatge estàs signant. Això vol dir que has estès i estàs d'acord amb el que se t'explica en aquest document.

10.3. Cos de les entrevistes

10.3.1. Entrevista Judit (entrevista 1)

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meua proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?

És a un poble de 6000 habitants, força aïllat perquè no hi ha tren ni té comunicacions de fàcil accés (com seria el transport públic) i la majoria de persones del poble són de classe treballadora, perquè hi ha uns polígons industrials molt grans i tot això està reflectit a l'institut.

Crec que la a nivell d'ideologia actualment es troben en un canvi social, sobretot per la immigració i pel número d'habitants que hi ha actualment. Perquè una professora del meu centre m'explica que fa trenta anys els sorprenia que una professora de castellà parlés en castellà dins l'aula i després se la trobaven a la botiga del poble i veien que parlava català. És a dir, si fa trenta anys els cridava l'atenció que algú parlés en castellà, en general ideològicament són una mica tancats.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Hi ha alumnes trans al teu centre. Saps si arrel d'aquest origen de mentalitat tancada hi ha hagut cap família que reaccionés negativament envers aquests alumnes?

No, perquè tampoc hem comentat el tema amb les famílies. El que sí que és cert, és que la família d'un dels alumnes trans ha fet un canvi de domicili i han vingut a aquest poble perquè

no volien que al seu poble es sapsigués que l'alumne s'havia operat o el que fos. O sigui, la pròpia família em va semblar tancada.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Per tant, dins el propi centre, aquest tema està bastant amagat entenc.

No, en el cas de l'alumne de segon, ell mateix no vol donar a conèixer la seva transició amb els seus companys i els professors no hem dit res (ho sabem tots i ho treballa molt amb la seva tutora i amb la psicòloga), però respectem que no vulgui compartir-ho amb la resta.

Per altra banda, l'altra alumna, que està a quart, és una líder del grup i sí que ho dona molt a conèixer i ho parla amb naturalitat. Fins i tot en els moments en què estem esperant que soni la música per marxar, que estem més relaxats, parla amb els companys i els explica coses als companys com: "és que no em deixen fer el canvi de nom del DNI" (em sembla que aquesta és una qüestió bastant important per a ells).

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

No. A l'escola no recordo ni que ho haguem parlat i a l'institut en algunes xerrades extraordinàries, que venien de fora per parlar-nos de la sexualitat. Però tampoc en tinc un record gaire ampli. És com quan venien a explicar-te com posar-te un tampó i ja fa quatre anys que saps com es fa, que van tard amb tot. Per tant jo crec que va ser en l'àmbit social on en vaig aprendre més.

Sí que crec que la meua experiència és el més habitual perquè realment a l'escola no se'n parla, no ho treballem, i quan parles amb persones que t'expressen la seva manera de pensar, de ser, de creure o de sentir-se és quan t'adones realment de com de diferents o iguals que som.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Creus que hi ha algun motiu perquè no s'ensenyi això a l'escola?

Jo crec que el motiu principal és falta d'informació per part del docent. No tenim informació per enfrontar-nos a això i per tant no ho treballem.

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

M'ha costat pensar una resposta per a aquesta pregunta perquè realment no sé quins prejudicis hi pot haver. Potser pensem que no són iguals que nosaltres. Que són persones diferents i per tant els tractem diferent.

**- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos?
Per què?**

Jo crec que no perquè prioritzem l'àmbit acadèmic, perquè tot i que sí que hi està havent un canvi a favor de la creativitat, que els alumnes s'expressin (que això abans tampoc passava), o cap a l'educació emocional i ambiental; quan parlem d'educació emocional tampoc aprofundim en com ens sentim, en tot allò més sexual... En tot això ja no s'hi entra.

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

Jo crec que hi ha una falta d'acompanyament per part d'altres persones, d'exemples que els facin adonar-se que això és normal i no pensin que és quelcom que els passa només a ells i ja està.

També crec que hi ha una falta d'informació per part dels docents, per això tampoc els podem acompanyar com els hauríem d'acompanyar.

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

Jo crec que no tenen eines i que de tant en tant es fa alguna xerrada des de CatSalut i venen a parlar-nos d'alguna cosa, però nosaltres ho vam fer perquè el centre ho va demanar. Abans de parlar d'aquests temes es parla de sexualitat, drogues, bullying i poc més.

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

Jo crec que no però potser hi ha detalls com això de la separació de lavabos que de per si són actes transfòbics, però no en som conscients.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] I de cares al llenguatge que fem en el dia a dia en els centres educatius podem tenir actituds transfòbiques (com ara, això és de nens i això de nenes)?

Sí, i de fet els mateixos alumnes a l'hora del pati ho reproduïxen: ells juguen a futbol, a ser agressius entre ells i parlar-se malament, mentre que les noies tenen una actitud més relaxada. I és més, en el cas del nen de segon que no vol que la resta sàpiga que és trans, directament es relaciona només amb els nens que pitjor es tracten, que més agressius són i, com més *matxotes* millor, per tal que no se n'adonin i no li facin bullying.

En canvi amb la noia de quart, que ella sí que en parla obertament, la gent de la seva classe ho té molt més acceptat.

També hem de tenir en compte que és un poble on hi ha força racisme i, tot i que no és el mateix, sí que estan bastant acostumats a discriminar tot allò diferent.

- Durant els teus estudis com a docent vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

No. Tot i que vaig acabar el màster per ser professora l'any passat (o sigui, que és bastant recent), no es va tractar aquest tema ni res semblant en cap moment. Era tot molt més encarat al contingut i temes administratius.

- Tenies coneixements sobre el col·lectiu trans abans de treballar amb infants trans?

Sí? No? No ho sé.

- Tot i la formació que estàs rebent, en algun moment has trobat a faltar alguns coneixements o eines? En cas afirmatiu, de què es tracta?

No, perquè els tracto normal i no hi ha hagut cap situació relacionada amb això. Però si fos tutora d'algun dels dos em costaria molt treballar el tema. Perquè per exemple, això que et deia del de segon que sobretot al principi estava molt esverat i volia ser un més, s'ha hagut de fer molt de treball des de la tutoria i amb la família per fer-li entendre que aquest no és el camí i ara el noto més depressiu i desganat i tot això jo no sabia com treballar-ho.

- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?

Que necessitem investigar i també necessitem formació. Perquè no és el mateix buscar informació per Internet que que et vingui una persona que en sap i t'ho expliqui bé, bàsicament perquè empatitzar amb això és molt difícil i cal que et remoguin coses per dins. A més, cal dir que aquesta formació cal demanar-la, perquè si no la demanes ningú te la fa. No ve sola.

A part, que un problema és que com que el percentatge d'alumnes trans és relativament baix, no s'emfatitza en aquest tema i es busca treballar altres de les causes del baix rendiment escolar (com ara les emocions), però aquest col·lectiu és com que està molt silenciada dins el món educatiu. I realment crec que si es tractés aquest tema des de les aules, molts més infants i adolescents acabarien expressant amb més facilitat que són trans.

- Com explicaries a un menor el que són les identitats trans?

Jo crec que una persona trans és una persona que se sent malament amb el seu cos, no se sent identificada, i vol fer un canvi físic perquè mentalment es considera de l'altre sexe.

A un menor li diria que són persones que han nascut en un cos però realment en la seva ment pensen que haurien de tenir un altre cos. O que tenen la necessitat de canviar el seu cos.

- Tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu? Com ho feu?

Bé, sobretot en el cas de la noia de quart, que ha tingut força altibaixos emocionals van tractar el tema amb la seva aula i ara la veig molt més tranquil·la i fins i tot la veig molt extrovertida.

També recordo que em van explicar que a la classe on hi ha l'alumne de segon, un company seu va dir un comentari com "*però si aquí tots tenim penis*". Clar, l'alumne trans no va voler dir res, però la tutora va fer una petita explicació de per què el que havia dit no estava bé (sense exposar la intimitat de l'alumne trans, clar).

- Creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula? En cas afirmatiu, com?

Crec que sí, i crec que s'hauria de treballar posant exemples de persones trans rellevants. Però nosaltres estem en el punt de donar a conèixer la part femenina. És a dir, ara estem treballant el dia de la pau, i com sempre s'han tingut en compte les aportacions dels homes, ara estem donant a conèixer la feina d'algunes dones envers aquest tema, perquè amb aquest tema també anem molt i molt endarrerits. Tot i això, penso que ja que fem aquesta feina, podríem buscar la manera de donar a conèixer aportacions fetes per persones trans.

Però ja et dic, tot això és una conseqüència de desinformació total, perquè jo per exemple no conec cap cas de cap persona trans rellevant. Que també t'he de dir, la història l'explica qui guanya i això repercuteix molt en la possibilitat de conèixer aquestes persones.

- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?

No. Ni quan jo estudiava ni ara.

- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?

No, jo crec que no. De fet, jo crec que fins i tot ja costa treballar l'assetjament escolar en si. Tot i això, si fos per temes d'identitat de gènere, jo començaria treballant-ho com la majoria de casos (per què ho has fet? Com t'has sentit?, etc.) i després ja miraria individualment cada cas per veure què cal fer.

Tot i això t'he de dir que crec que el primer que cal per evitar l'assetjament és la normalització. Perquè per exemple en el cas del nano que està a segon d'ESO, li queden sis anys a l'institut amb els seus companys, i què ha de fer? No dir-ho mai pel què diran o pel que pugui passar?

- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?

Que jo sàpiga no. També perquè aprofitem molt les dates per fer projectes (com ara el dia de la pau) i el dia de l'orgull LGTBIQ+ és a finals de juny i ja no estan estudiant.

- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?

En el cas del meu centre s'escolta primer a l'alumne i a la família. A partir d'aquí és la tutora qui decideix com es treballa. En aquest cas, compten amb l'assessorament de l'EAP. També és veritat que amb la família s'hi parla al principi per obtenir informació i també en cas que es cregui que seria convenient anar al psicòleg, i qui acaba tenint més pes en les decisions és l'alumne.

- Heu hagut de canviar algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) per incloure les identitats trans? En cas afirmatiu, com ha estat aquesta transició, tant per part dels docents com de l'alumnat?

Tot el que sé és que abans hi havia el lavabo de nois, el de noies i el de discapacitats. Aleshores, quan va sortir el cas d'aquesta noia trans van plantejar-se què s'havia de fer. Llavors es va decidir que anés al lavabo de discapacitats i van treure la placa amb el dibuix de la cadira de rodes.

Després una altra cosa que fem són reunions amb les tutores i parlem del tema però d'una manera molt superficial. Parlem de coses com per exemple com va el procés de canvi de nom al DNI i com els fa sentir això, o que en el cas de l'alumne que no vol explicar que és trans hem de respectar la seva decisió.

No sé com va ser el canvi per als alumnes perquè es va fer fa dos anys i jo encara no hi era. Per part del professorat, com que van rebre una formació quan tot va començar i ara n'hem demanat una altra pels que no hi érem, ens han dit que contactem amb l'associació Candela, mirem les diapositives que tenen penjades i que ens busquem una mica la vida. És com que tens un *cupò* de cursets i que com que també n'hem demanat d'altres temes, hauríem de triar entre uns o uns altres, però no els podem fer tots. Falten recursos.

- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?

Penso que no és veritat. No reflecteix la realitat. Nosaltres quan demanem una formació ens diuen que no perquè ja la vam fer fa dos anys. Però clar, el personal docent d'aquell moment era molt diferent al d'ara.

- T'agradaria afegir alguna cosa?

Que ens fan falta molts recursos. Anem molt endarrerits.

- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.3.2. Entrevista Marta (entrevista 2)

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- **Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?**

És una escola concertada que està a Barcelona i la realitat social es basa en nens que tenen problemes a casa, o problemes econòmics. Les famílies normalment són immigrants o d'ètnia gitana.

- **Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?**

Crec que eduquem tant des de casa com des de l'escola i a tots dos llocs inculquem prejudicis. Penso que no eduquem sobre aquest tema, és a dir, no expliquem que són persones que neixen amb el sexe totalment diferent del que els pertocaria i que l'únic que volen és ser persones felices i amb el sexe que els pertoca. Crec que també s'hauria d'intentar fer projectes o activitats a l'escola perquè els nens poguessin aprendre això. Aprendre que els prejudicis que tenim no estan bé.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] I si ens centrem més en els prejudicis que té la societat en general, no només a l'escola, què me'n diries?

Jo crec que des d'un primer moment s'ha pensat que les persones trans són persones malaltes del cap, que tenen un trastorn que els fa pensar que neixen homes però que el seu cap els diu que han de ser dones i viceversa. Per culpa d'aquesta manera de pensar, se'ls ha

tancat durant molt de temps en clíniques psiquiàtriques i no hauria de ser així. Simplement són persones que han nascut amb el sexe diferent del que els pertoca i ja està.

**- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos?
Per què?**

No, no se'n parla prou, tot i que sí que jo he fet classes on s'ha tocat el tema. Per exemple, l'altre dia va sortir una nena de P-3 que va venir amb una bandera LGTBIQ+ a l'escola i un nen em va dir: "Aquesta és la bandera gay, no?", i jo li vaig dir que no, que aquella era la bandera LGTBIQ+ i no representa només els gays. Arrel d'això, una nena va dir que era lesbiana i que formava part d'aquella bandera. A partir d'aquí tots van començar a dir si eren heterossexuals, homossexuals, etc. Va ser un moment molt màgic perquè quan una persona és lliure d'expressar la seva sexualitat enmig d'una classe crec que alguna cosa estem fent bé des de l'escola, però no fem prou. Crec que s'hauria de visibilitzar més coses com les famílies amb dues mares o dos pares, famílies monoparentals... Però mai en parlem prou.

Crec que cada mestra, des de la seva aula, sí que fa feina, però hauria de poder fer més.

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

La societat en general, perquè potser la família al principi no és un impediment perquè pot entendre el que passa, però una persona trans es pot trobar moltes persones dins la societat que no ho accepta. A part, no oblidem tot el pes psicològic, que des del moment en què neixen se'ls ha assignat un sexe i que a mesura que creixen no se senten identificats amb aquest sexe. I clar, jo crec que sobretot al principi, ells no entenen per què no se senten identificats [amb el gènere assignat] mentre que la societat els mostra que tampoc ho entén.

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

Cap. El material que necessites per explicar aquestes coses te'l crees tu mateixa a la majoria d'escoles.

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

No, almenys a la meua escola no. Perquè l'altre dia, per exemple, vaig estar parlant amb una noia que estava fent el tema aquest de les banderes [bandera LGTBIQ+] i van estar explicant els tipus de família que hi ha.

Per tant, jo crec que no hi ha actituds transfòbiques a l'escola pel simple fet que dins el meu centre he parlat amb molta gent i tots són capaços d'entendre que hi ha molts tipus de

persones, que dins d'una aula pots trobar tot tipus de persona i que tothom pensi diferent, però que alhora tothom és igual i mereix les mateixes oportunitats.

Per tant, jo crec que el problema principal en aquest sentit el trobem un cop sortim de l'escola.

- Com explicaries a un menor el que són les identitats trans?

Que són nens o nenes que neixen amb el sexe que no els pertoca i que llavors dins el seu cap se senten noies, però potser han nascut homes. Per tant, per poder sentir-se bé amb si mateixos i estimar-se necessiten canviar-se de sexe i poder-se hormonar per ser una persona totalment lliure.

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

No, això a la meua època no es veia això, ni famílies de dues mares o dos pares, ni nens que volien ser noies quan eren nois. Tot això ho he après ja de més gran i gràcies a les xarxes socials.

- Durant els teus estudis com a mestra vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

No, ni un. I em sap molt de greu perquè és molt necessari. De fet, s'hauria de poder fer un curs on s'expliqués com poder ajudar aquests nens a fer la transició que necessiten.

- Com tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu?

- Com creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula?

De la mateixa manera que parlem de la diversitat familiar. També penso que si hi hagués un nen trans a l'aula s'hauria d'explicar com ho he dit abans, és a dir, que són nens que neixen amb una identitat que no els pertoca, neixen amb el sexe contrari, que potser es senten noies havent nascut nois i que necessiten fer aquest canvi perquè no són persones totalment felices, i des de l'escola s'ha de buscar la felicitat de cada infant.

- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc?

No. S'hauria de fer, però és que als llibres de text tampoc surten persones trans. Si a un nen li expliques que això està passant fora li fas veure que ser trans no és ser un bitxo raro, o poden pensar "ostres mira, a mi també em passa i no sabia com explicar-ho".

- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?

Cada cop més, però no del tot. Per exemple, l'any passat teníem una nena lesbiana a la que li va costar molt sortir de l'armari, dient-ho malament perquè no hauria de ser així. Total, que els seus companys reien d'ella per ser lesbiana.

Tot i això, cada vegada s'ha d'actuar d'una forma diferent i l'assetjament escolar no és només per identitat de gènere, hi ha més vessants. Però crec que s'haurien de fer cursos i rebre ajuda, perquè estem al s.XXI i hauria de ser una cosa completament normal. Que, tot i això, ja es fan més coses que quan jo era nena i anava a l'escola; això segur. Però tot i això no és suficient.

- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?

No.

- Creus que al centre on treballes hi ha algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) que dificulten la inclusió les persones trans? En cas afirmatiu, quines?

Sí, en el cas dels lavabos sí que n'hi ha uns per nois i uns altres per noies, i no hauria de ser així. Crec que els lavabos haurien de ser iguals per a tothom, igual que els vestuaris.

Bueno, a veure, aquí entrem en un tema complicat, perquè al meu centre també hi ha gent de la ESO i és una edat molt complicada. Potser per als de Primària sí que no hi hauria problema perquè cadascú triés si es vol canviar al vestuari de la dreta o al de l'esquerra, però a la ESO sí que separaria per nois i noies. Bàsicament perquè estem parlant d'una edat més avançada. I si hi ha una persona trans, que triï on se sent més còmode.

Però a la ESO ja tenen mòbils i poden fer la vida impossible a algú.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Però no creus que una persona del mateix sexe també pot fer-te una foto al vestidor i difondre-la?

Sí, també. Realment amb el tema dels vestuaris tinc dubtes. No sé com ho faria. Hi ha dutxes, la gent es despulla completament i ja no és el mateix. Pots fer una foto a algú despullat i passar-la per WhatsApp i ja està... ja l'has liat. I més encara amb una persona trans. La gent és molt cruel. Per això cal educar més.

- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de

rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?

Em semblaria una idea meravellosa si realment ens donessin aquests recursos. A part, primer de tot que aquests problemes no haurien d'existir, però tenint en compte la societat en la que estem, això passa. Llavors, a partir d'aquí, jo rebo amb els braços ben oberts tots els recursos i el material per formar-me i poder treballar en un problema d'aquest tipus. Si no em donen aquests recursos, jo no puc assegurar que l'afronti com cal.

És més: a la Universitat ens ensenyen que hi ha nens amb TDAH, nens amb dislèxia i mil coses més. I no ens ensenyen de la mateixa manera que hi ha nens trans? Estem al s.XII i han d'investigar les problemàtiques que cada vegada s'estan veient més, com és el cas d'això. La figura de la mestra ha de ser una figura de protecció, de confiança, d'una persona a qui li puguis explicar qualsevol cosa. Si ara un alumne m'explica que és trans, jo no sé com afrontar-ho, de fet sabia adaptar-me millor si tingués una discapacitat.

- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?

Jo crec que no. Perquè tens 23 nens a classe, que això ja és un problema per poder escoltar-los a tots tant com t'agradaria. Un infant necessita un psicòleg que el faci entendre que no està fent res dolent i que el que li passa és normal i crec que això no es fa. També calen psicòlegs per a la família i uns especialistes que parlin amb el grup classe, que també forma part de la vida d'aquest infant i necessita estar-hi còmode.

- Si ara mateix tinguessis una persona experta en el tema trans, quines preguntes li faries?

Com he de tractar el tema trans a l'aula? Com ho hem de tractar des de l'escola? I com he de reaccionar amb l'alumne que un dia em vingui i em digui: "jo no soc un nen, soc una nena". Necessito assegurar-me que puc evitar l'assetjament perquè un alumne sigui trans.

- Hi ha res que vulguis afegir?

En principi no.

- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.3.3. Entrevista Adrià (entrevista 3)

Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

No vaig aprendre'n res, però tampoc et sé dir ben bé si és el més habitual perquè estem parlant de quan jo anava a l'escola, i d'això fa molts anys. En aquell moment tot el que t'ensenyaven era com era el cos d'una dona i quins eren els seus atributs físics, i el mateix amb els homes, i ja està. Crec que això és tot el que vaig aprendre sobre gènere a l'escola.

Crec que això passa bàsicament perquè la societat és transfòbica i sembla que només existeix el binarisme home/dona i tota la resta són "bitxos rars".

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

Crec que molta gent no es qüestiona el seu gènere perquè el gènere és una cosa que ens hem tret de la màniga i necessitem etiquetar-ho tot. A partir d'aquí, a nivell de prejudicis crec que tot és conseqüència de la desinformació de la gent que mai s'ha qüestionat res. Per tant, bàsicament es creu que ser una dona és complir certs requisits i ser un home complir-ne uns altres. Llavors, tota aquella gent que no compleixi aquests requisits és com que no pot formar part del gènere que forma part de la seva identitat.

- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos? Per què?

Jo crec que no. També he de dir que em sembla que ara ha avançat aquest tema, perquè per exemple el gener de l'any passat vaig anar a fer una xerrada a l'escola on vaig anar quan era petit i recordo pensar que quan jo estudiava allà era impensable imaginar-se que podien fer una cosa així. Però per la meva experiència de quan jo era nen, diria que no, que a l'escola no es parla ni poc ni gens d'aquests temes. De fet, tot era molt cisheteronormatiu i veient com han canviat ara penso "ostres, sembla que hagués anat a l'escola fa cent anys". Tot i que he de dir que també crec que depèn molt del mestre que tinguis. Si et toca un mestre més conservador (que normalment són els més grans), segurament no treballaràs mai això a classe.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Saps si et van demanar que fessis la xerrada a l'escola per donar veu a una persona del col·lectiu o si va ser perquè no es veien amb prou coneixements per fer-ho? I saps si van prendre aquesta iniciativa pel fet de tenir un o una alumna trans?

Pel que em van dir, em van cridar perquè van preferir que la xerrada la fes una persona del col·lectiu i pogués explicar la seva pròpia experiència. També és cert que el mestre que va contactar amb mi em va explicar que encara s'estaven formant, però suposo que el fet que jo fos antic alumne també va facilitar que preferissin que ho fes jo.

Quant al tema de per què van voler que fes aquesta xerrada, em van explicar que era principalment perquè feien la setmana temàtica de la comunitat LGTBIQ+, per tant no crec que fos només per aquell alumne, però sí que em van dir que els interessava especialment aquesta xerrada per aquell nano.

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

Per començar, jo crec que la identitat no es redefineix. O sigui, crec que et vols referir a casos com el meu, no? Que em van definir com a dona i jo em vaig redefinir com a home. Però la teva identitat no canvia, el que canvia és com et llegeix la societat

Llavors, crec que el principal problema està en què sí o sí ens hem de posicionar en un dels dos gèneres. Després també hi ha el llenguatge, que en el nostre cas, tant en català com en castellà tot és masculí o femení. També hi ha el problema de la informació, que de fet crec que és el més important. És a dir, et serà molt més fàcil identificar-ho si saps que hi ha persones trans i que el que et passa és normal. Que de fet això és el que em passava a mi; sabia que em passava alguna cosa, però no sabia què era fins que ja de gran vaig conèixer un noi trans i em va explicar què és ser trans i em va donar un munt d'informació.

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

Quan jo estudiava cap. Sé que ara és diferent, per exemple hi ha escoles que el dia de la visibilitat trans treballen aquest tema i que segurament també es fan altres coses. Jo crec que les millors eines que es poden fer servir són xerrades i activitats d'aquest tipus.

- Com explicaries a un infant què són les identitats trans?

Igual que a una persona adulta: una persona trans és una persona que quan va néixer li van assignar un gènere amb el que anys després es va adonar que no s'hi identificava. Sempre ho explico així. També dic que acostumem a identificar el gènere d'una persona pel que té entre les cames i que quan fem això ens podem equivocar. De fet, podria dir que sovint això ho entén abans un nen petit que una persona adulta.

- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?

Que s'hauria de formar, perquè està tractant amb futures generacions, persones que s'estan descobrint a si mateixes i trobarà casos de persones trans i ha de tenir recursos per saber com gestionar-ho per facilitar-li la vida a aquest infant. Sinó, per a aquest infant trans, serà molt dur.

- Si poguessis tornar a l'època en què anaves a l'escola però amb tot el que saps ara, què demanaries a les teves i als teus mestres que canviessin per tal de visibilitzar les identitats trans?

Tu recordes aquells llibres de ciències naturals on sortien dos cossos despullats? Doncs els diria que els cremessin. També els diria que fessin com a Escòcia, que és el primer país del món on faran una assignatura sobre el col·lectiu LGTBIQ+.

En definitiva, els demanaria que conscienciessin els seus alumnes sobre el tema, però no ells amb el seu privilegi de cishetero, sinó que facin venir persones que han estat discriminades per ser part del col·lectiu LGTBIQ+ i que parlin de la seva experiència.

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

Qualsevol lloc on un lavabo té un porta amb un nino amb faldilla i un altre sense, té actituds transfòbiques. Passa el mateix amb els vestidors o casos com els d'Educació Física, on el mestre està parlant i diu coses (que alhora són masculistes) com: "els equips de nois també han de tenir dues noies perquè estigui igualat". Aquest mestre està assumint que per ser una

mena tens menys testosterona o menys força, i realment no pot saber, perquè potser és una nena trans. Però això passa a l'escola i a tot arreu.

- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?

M'he trobat amb un cas que no era per identitat de gènere, però penso que va força lligat: quan anava a tercer d'ESO em van fer bullying perquè m'agradava una noia de la meua classe i la meua tutora d'aquell moment (que era molt i molt vella) no em va defensar en res. El que va fer va ser, tant ella com l'institut, fer-me repetir curs perquè així no havia d'anar a la classe dels meus assetjadors.

- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc.?

No, només es parlava d'homes cis, heterossexuals, blancs i la majoria europeus.

- A la teua escola hi havia normes/rutines que condicionessin el teu benestar (com ara segregació de lavabos per nenes i nens, jocs, etc.)? Sabries dir-me quines eren?

Que recordi, només passava amb el tema de lavabos i vestidors, que crec que és amb el que es troba tothom. No dic que fos tot extremament transfòbic, simplement no érem transinclusius.

- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?

Mira, quan vaig anar a fer una xerrada al col·legi on anava, em van cridar perquè a 3r d'ESO hi havia una persona trans i em van dir que en tot moment es dirigien cap a l'infant amb els pronoms que ell volia i van respectar les seves decisions en tot moment. A més, la família de l'infant també volia que es fes així, en cap moment van jutjar ni qüestionar les seves decisions. Era una família molt conscienciada per sort, i van parlar amb l'hospital Sant Joan de Déu, que és com el punt de referència per a menors trans i va ser un procés molt ben portat la veritat.

De fet, el professor m'ho va explicar molt content, dient-me que això era impensable quan jo estudiava allà i que havien avançat molt. La veritat és que les experiències que conec són molt bones.

A part, cap al febrer, van fer tota una setmana de jornades on cada dia venia una persona diferent a fer una xerrada sobre diferents temes del col·lectiu LGTBIQ+. Va estar molt bé, quan m'ho van explicar em vaig sentir molt satisfet.

- Recomanaries que l'escola i el professorat treballés per ajudar a identificar la identitat de gènere? En cas afirmatiu, com ho faries?

Depèn, perquè no sempre encertarem quan pensem que una persona pot ser trans. Com ho sabrem? Perquè té comportaments que creiem que pertanyen a l'altre gènere? Ara, si fos el cas que hi ha un infant que per exemple se li va assignar el gènere femení i no vol jugar a tal cosa o portar tal roba perquè és de nenes i com que és de nenes no ho vol, jo crec que està claríssim que aquí hi passa alguna cosa. Jo feia això.

Llavors, tenint en compte que a l'escola hi passes la major part del dia i que hi ha casos en què els pares estan molt absents per la feina o pel motiu que sigui, hi ha vegades que tens més confiança amb una mestra que amb els teus propis pares. Llavors aquí sí que crec que la mestra o el mestre ha d'anar a parlar amb la família i explicar la situació, ja sigui perquè ha detectat certs comportaments, comentaris o el que sigui. Crec que almenys un assessorament cap a les famílies sí que es pot fer, sobretot si la mestra té un mínim de coneixements sobre la comunitat trans i la família no.

- Segons la Llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?

És una llei perfecta. Si jo he de ser professor i puc fer algun comentari que fereixi algun dels meus alumnes i aquesta formació m'ha de servir per deconstruir-me, em sembla una llei meravellosa. Vaja, és que em sembla quelcom bàsic de primer de carrera.

Ara, jo crec que no s'està tenint gaire en compte a la vida real.

- Hi ha res que vulguis afegir a part del que t'he demanat jo ara?

Sí, una experiència: una vegada vaig tenir una molt mala experiència amb una infermera. Jo m'he de punxar testosterona cada dues setmanes i, sobretot al principi, jo no podia fer-ho perquè és una agulla molt llarga. Llavors, per fer-ho, anava sempre al cap. Total, que la meua infermera era la típica de cinquanta llargs anys i amb una mentalitat molt clàssica, que el primer dia em va demanar que per què em punxava testosterona. Jo, en aquell moment, vaig pensar "i a tu què t'importa". Després, al cap d'un temps, quan ella ja sabia que jo era trans, em deia pel meu nom perquè ja m'havia pogut canviar el nom de la targeta sanitària, però en canvi, quan entrava a la consulta em deia coses com "què tal guapa, com estàs?". Clar, jo en aquests moments no sabia què dir i marxava molt empenyat.

Amb això vull dir que, amb el que dèiem sobre la llei de la pregunta d'abans, tot i que està molt ben pensada, hi ha professionals que per la seva feina es troben amb aquest tema molt sovint i no saben ni de què es tracta.

- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.

10.3.4. Entrevista Nico (entrevista 4)

- Hola, molt bon dia/bona tarda. Primer de tot m'agradaria molt donar-te les gràcies per acceptar la meva proposta de participar d'aquesta recerca i per dedicar-hi una part del teu temps. Primer de tot, m'agradaria recordar-te que la pregunta inicial d'aquesta recerca és "què demana el col·lectiu trans a l'escola per visibilitzar i normalitzar la seva realitat?".

A part, abans de començar amb les preguntes, vull recordar-te que no seràs jutjat/jutjada per les teves respostes. De la mateixa manera, no passa res si en algun moment no saps què contestar i en tot moment pots triar no respondre qualsevol qüestió, així com pots demanar-me que finalitzem l'entrevista. Jo acceptaré qualsevol decisió. A més, m'agradaria demanar-te amb quins pronoms prefereixes que m'adreci a tu.

- D'acord, moltes gràcies. Jo soc una dona cis, per tant, em pots tractar amb el pronom femení. Ara, si et sembla bé, començarem amb les preguntes més enfocades en la recerca.

- Vas aprendre quelcom sobre les identitats de gènere a l'escola? Creus que és habitual que succeeixi o que se'n doni suport? Per què?

No. Mai em van explicar res de tot això a l'escola, però sí que penso que s'hauria de fer. Potser no des del punt de vista de posar etiquetes, però sí que s'hauria de treballar la llibertat d'elecció de la gent, perquè ja des que som petits se'ns classifica, com en el cas dels lavabos. Vaja, que no cal que facis res per tal que la resta et destini a un lloc. I fent això, no és que t'obliguin a fer una cosa o una altra, sinó que no et plantejes que pots decidir.

Llavors, si algun dia descobreixes que tens aquesta opció (que clar, per saber-ho t'has d'haver informat i en el meu cas, per exemple, va ser quan ja tenia uns 24 o 25 anys), ets conscient que moltes de les eleccions que has fet, en realitat t'ho van imposar en un moment sense preguntar-te què preferies, fent pressuposicions. I és en aquest moment que veus que pots canviar-ho.

Per tant, penso que a l'escola se n'hauria de parlar molt més. No dic que s'hagi d'imposar ni que ens haguem de centrar només en això, però sí que estaria bé posar-hi una mica més d'èmfasi.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Com treballaries aquests temes des de l'escola?

Crec que el primer seria integrar un mateix o una mateixa que és una situació que pot succeir. O sigui, no anar a cercar casos d'aquells alumnes que jo crec que poden ser trans, sinó pensar que aquestes coses existeixen i que qualsevol pot tenir o no aquest sentiment. I clar, també cal saber que tant si tenen aquest sentiment com si no, no els hem de tractar diferent.

A partir d'aquí, crec que el primer pas és el llenguatge. Clar, en el nostre cas, que vivim en un lloc amb dues llengües que utilitzen el masculí i el femení per a tot, tenim un llenguatge completament sexista. Llavors per culpa d'això, quan fas la transició, per molt que no canviïs d'identitat, perquè la teva identitat serà sempre la mateixa, estàs demanant a la resta que et parli diferent en tot moment. O sigui, és que a cada frase ja estan canviant una lletra o un pronom i això es fa estrany tant per un costat com per l'altre. Això, a més, et fa sentir molt el centre d'atenció, perquè la gent s'equivoca, o t'equivoques tu, o ets conscient que la gent haurà de parlar de tu perquè et tractin com tu vols i no s'equivoquin... i tot això només per tal que la resta et tracti d'una manera que et faci sentir còmode amb com tu vius la teva identitat. I per evitar-ho, procuraria deixar de dir "el nen i la nena" per dir "els infants, o canviar "home i dona" per "persones".

Per tant, el primer de tot és el llenguatge i permetre que cada alumne ho pugui viure de la manera més neutral possible.

A part, crec que moltes famílies ho poden viure amb força por, perquè tot i que l'orientació sexual ja està molt més treballada i normalitzada, la identitat de gènere no. Hi ha molta desinformació i la gent confon conceptes. També per culpa d'això, a l'escola és molt fàcil segregar per sexes de manera instintiva, sense cap mena de mala intenció. De fet a mi també m'ha passat i trobo difícil trobar una manera de trobar una solució que ajudi a tothom a sentir-se lliure. Però hem de saber que fer que els alumnes sentin que poden estar segurs sentint-se d'una manera o una altra és molt important.

En definitiva, crec que des de l'escola hem de ser el més neutres possible i fer que els infants sàpiguen que tenen opció i que poden fer la seva vida en aquest aspecte, i que ningú els ha de dir i qui son, ni com son, ni com els han de parlar, ni res. I és complicat, perquè en la majoria de casos, el nom ja condiciona tot això.

Jo crec que no és un tema que s'hagi de treballar per sobre ni que s'hagi de treballar només si tenim un infant amb aquestes característiques a la classe. Sinó que s'ha de treballar sempre i donar l'opció a tots els infants que expressin com se senten més còmodes. Perquè això pot passar a qualsevol i a qualsevol edat.

Abans he dit que una cosa molt important a tenir en compte a l'escola és el llenguatge, però una altra cosa també molt important són els lavabos. Perquè està molt bé tenir un espai inclusiu a l'aula, però quan has d'anar al lavabo, què? Una persona intersex què fa? Es parteix pel mig? I realment és molt fàcil, que tothom faci servir el mateix espai, perquè al cap i a la fi es tracta com un tema molt íntim, però al final tothom hi va a fer les seves necessitats i prou. Perquè jo per exemple, prefereixo anar al lavabo quan sé que no hi haurà ningú, perquè em fa por que s'adonin que faig pipí assegut o que em trobi algú que em posi en una situació desagradable. I al final, arriba un punt que amb les noies em sento masculí i amb els nois em sento femení.

També crec que una molt bona eina seria que tinguessis un espai per apuntar el teu nom sentit. És a dir, que a cada lloc on et fan posar el nom, et donin l'opció de posar el teu nom sentit al costat. Així, com a mestra, sabràs que amb aquell infant t'has de dir dient-lo per un nom i que als papers, les avaluacions i tota la burocràcia, aquell infant t'apareix amb aquell altre nom. Perquè et sents molt malament quan has d'apuntar un nom que no sents com a teu, i si trobes aquell quadradet per posar el teu nom sentit al costat, és com que et treus un pes de sobre. Ja no t'has d'exposar ni donar explicacions.

Perquè les dades del DNI no són més certes. Simplement et van posar un nom quan vas néixer i ningú et va demanar si aquell nom t'agradava o no.

A part, crec que cal evitar fer el que s'ha fet sempre amb temes com l'educació sexual, que et fan una xerrada i prou, i procurar incloure-ho més transversalment. Perquè segurament, a moltes de les xerrades d'educació sexual que ens han fet, ens han parlat de temes molt interessants com les diferents postures o de les maneres de relacionar-se, i potser l'únic que recordem és com s'ha de posar un condó.

Per tant, penso que el que hem de fer és normalitzar aquest tema per tal que els infants el normalitzin. I per fer-ho crec que és un tema que s'ha de tractar durant el dia a dia amb normalitat. Perquè també penso que si en parles donant-li molta importància, estàs donant a entendre que és estrany.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] Completament cert, i de fet, mentre feia la recerca d'informació per al marc teòric, vaig conèixer una dona trans que conservava el seu nom de naixement i em va sorprendre molt. Vaig adonar-me que encara tenia alguns prejudicis interioritzats cap al col·lectiu trans.

Aquesta és una altra. La gent pensa que quan ets trans t'has d'hormonar, t'has d'operar, et canvies el nom, etc. I, en el fons, ser trans no vol dir res d'això. Bé, de fet, pot voler dir tot això

o res d'això. Una persona pot ser trans i no operar-se ni hormonar-se, pot decidir hormonar-se sense operar-se, etc- i no per això són menys persones. De fet, és que no es tracta de ser més o menys trans o de completar una transició o deixar-la per la meitat. Cadascú és lliure d'estimar qui vulgui i de ser com vulgui.

Hem de treure'ns del cap que tot és blanc o negre. De fet, hi ha gent trans que no entra dins el binarisme home/dona i no es classifica amb cap dels dos, o amb tots dos. De fet, tenint en compte això, és molt estrany que moltes persones trans s'incloguin dins d'una de les dues etiquetes home/dona.

De fet, a mi no m'agrada dir que tinc un cos d'home, prefereixo dir que tinc un cos masculí o que compro roba més masculina mentre que hi ha gent que se sent més còmode amb roba femenina i un cos masculí i un llarg etcètera. És més, és tot tan abstracte, que crec que podríem arribar a perdre el llenguatge per no saber quin nom posar a les coses. Perquè les coses que no es veuen són molt difícils de definir.

- Quins prejudicis creus que hi ha per part de la societat cap a les persones trans?

Mira, en el meu cas, quan vaig començar a plantejar-me si era trans o no, jo vaig pensar que no ho era perquè pensava que quan ets trans ho saps des de petit, o que et fa un clic el cap, i no. És la teva decisió, i si et vols fer enrere, pots fer-te enrere. No és un tot o res. Però t'has d'informar, experimentar i veure com et sents més còmode. I al principi pensava que si ho fos ho sabria, no tindria dubtes i estaria tot claríssim, i no. De fet, el més estrany és no tenir dubtes, i més en la societat on vivim.

Llavors, mentre reflexionava si jo era trans o no, vaig anar a Trànsit a provar. Allà em van explicar que això, normalment, és com una escala: al principi, quan ets petit, se t'assigna una cosa i ningú et pregunta, ningú dubta... se't defineix, se't posa una etiqueta. Llavors tu en aquest moment has de veure com et sents, si aquesta etiqueta et fa sentir còmode, i a partir d'aquí vas adaptant-te fent petits passos (veure si t'agrada més aquesta jogiuna relacionada amb els nens o prefereixes l'altre per nenes, etc.) i en aquest punt entres en una zona de confort on estàs més o menys satisfet, et vas adaptant, tot va bé i la resta no et molesta.

Llavors arriba una altra etapa anomenada adolescència, on tot es marca i es pauta tant i ostres, jo allà anava com un ànec marejat amb el tema de la roba i tal. Ho vaig passar realment malament. I en aquell moment ja no en tens prou amb els *Action man*, aquí ja veus que t'has de readaptar perquè no estàs bé. En aquest punt, en el meu cas, vaig optar per un estil de roba més masculí i amb això ja vaig estar bé i vaig seguir fent la meua. Aquest va ser el meu segon esglaó i em va servir per estar bé durant molts anys.

Després va arribar un dia on vaig pensar que podria indagar una mica més, que hi havia canvis que jo podia fer i ser una mica més feliç. Llavors vaig mirar endins per veure què necessitava per estar més còmode (he de dir que cada pas es pot fer en qualsevol moment, tant als 3 anys com als 80). En aquest punt em va ser molt útil informar-me molt; jo per exemple vaig veure molts vídeos de YouTube (que crec que és el principal, perquè hi ha moltíssima varietat).

En aquest moment vaig anar a Trànsit perquè tot i que dins meu jo sabia que volia aquest canvi, volia que m'informessin bé i saber quines opcions hi ha.

I hem de saber que tant si fas transició o no, tu no canvies, tu ets tu. És a dir, jo ara no em sento més *machote* ni més res. Et sents la mateixa persona, perquè res canvia. I per això fa tanta por fer aquest canvi, perquè la gent et parla diferent, et canvia el nom, etc. I sembla que hagi canviat de persona. Jo m'he canviat el nom al DNI i la gent em demana si també m'he canviat el número. I no sé com contestar que òbviament, no. I per si de cas explico que tampoc he canviat de número de telèfon.

També s'ha de saber que cada cas i diferent i, mentre que hi ha gent que ho viu amb molt d'orgull, per mi va ser molt dur perquè no m'agraden les etiquetes, no m'agrada classificar-me i no em fa sentir orgullós la paraula *transgènere*. Sé que és una paraula que existeix, però per mi no té una connotació positiva i no és una paraula amb la que m'agradi definir-me. A diferència d'altres persones, no em salva ni m'aporta res positiu. Prefereixo que sigui un atribut més de mi abans que quelcom que m'identifica. Soc en Nico, faig moltes coses i a més a més soc transgènere. Però al cap i a la fi tot és fruit de la ignorància.

**- A l'escola es parla prou de respectar la diversitat de formes que tenen els cossos?
Per què?**

No. Un exemple són els infants intersexuals, que jo crec que són un col·lectiu que sempre s'ha sentit exclòs de tot. Perquè a la societat no es té en consideració que això existeix. Perquè per exemple, a classe de naturals, quan es parla de com és el cos dels nens i el de les nenes, aquests infants, què?

A més un dels problemes de l'escola és que tendim a parlar d'aquests temes quan hi ha una persona amb aquesta condició dins l'escola, i no hauria de ser així. Perquè potser tens un infant que és homosexual i tu expliques molt que es pot estimar a qui vulguis, potser fas activitats perquè els seus companys no ho vegin com res estrany i tal, però si no et trobes amb això no ho tractes de la mateixa manera. Sempre parlem més del que tenim a l'aula.

Jo per exemple vaig fer la transició als 24-25 anys, i jo crec que quan anava a l'escola tenia el dret de saber aquestes coses per molt que en aquell moment no m'hi trobés. Potser si hagués tingut la informació abans m'hagués estalviat una operació, o passar per tot un procés on pensava que amb l'edat que tenia ja era massa tard. Passes per moltes coses incòmodes que, si haguessis tingut l'opció, si t'haguessin demanat com et sents més còmode, t'haguessis pogut estalviar.

- Quines dificultats pot tenir un infant per redefinir la seva identitat?

Hem de tenir en compte que hi ha moltes famílies que tenen por que, en tractar certs temes des de l'escola, en comptes de fer-los tenir un punt de vista diferent o una visió més àmplia, els estiguem convertint. Tal com passa amb l'homosexualitat, per exemple. Però amb el temps i amb educació és més fàcil superar-ho.

Penso que si ara l'escola comencés a preguntar a tots els infants si són nens o nenes, o si els agrada aquest nom, o es fes servir el mateix lavabo per a tothom, i se'ls demanés com prefereixen que se'ls tracti (fent referència als pronoms) i coses així, moltes famílies tindrien por. Perquè pobre de tu que converteixis el seu infant en ves a saber què.

A part, hi ha el tema del DNI. Perquè per començar, si vols canviar el teu nom al DNI necessites un informe del psiquiatra que digui que estàs "boig" i que pateixes disfòria de gènere. Però és que per canviar el sexe del DNI necessites portar dos anys hormonant-te; perquè algú, mentre redactava les lleis, va decidir que fins que no has passat dos anys "a l'altre costat" no pots saber del tot si el gènere que has triat és el teu gènere de veritat. Que és clar, si ets trans i no et vols hormonar ho portes clar.

També, al final de la infantesa i durant l'adolescència, afecta molt el sentir que ets diferent, que no vesteixes com la resta de persones del teu sexe i que potser això pot acabar provocant que no encaixis. Llavors, segurament, el que faràs perquè t'acceptin, serà vestir més semblant a la resta (per poc que t'agradi) per la simple por a ser rebutjat o rebutjada. Renuncies a la teva pròpia personalitat per camuflar-te, encaixar i socialitzar.

- Quines eines creus que tenen els centres educatius per visibilitzar les diverses identitats de gènere?

- Com explicaries a un infant què són les identitats trans?

Són persones que s'identifiquen amb un gènere diferent al que se li va assignar en néixer. És a dir, quan neixes, se t'assigna un gènere segons el que tens entre les cames, així com de

regal. Llavors ets trans quan no et sents identificat o identificada amb el gènere que et van imposar sense preguntar-te res abans.

El que sé segur és que no faria cap taller, preferiria que sortís sol. També aprofitaria situacions com, si has de dibuixar una persona, dibuixar una persona andrògina i que les criatures, potser et preguntin si és un nen o una nena. Jo aquí llavors diria que això no importa, que és una persona. És clar que també depèn del grup i de com sigui cada infant i el centre.

També una activitat que em sembla molt bona és agafar la típica revista de Nadal on surten les joguines perquè els infants facin la carta als Reis, portar la revista a classe i analitzar-la amb els infants. Per exemple, plantejar-nos per què hi ha pàgines on tot és rosa i pàgines on tot és blau; o per què a les pàgines on tot és rosa només surten nenes i a les altres només surten nens, i plantejar-nos què ens sembla que la revista estigui feta així, etc. És molt important que siguin els infants els que reflexionin i arribin a la conclusió, que no els donem tot mastegat. Els hem de qüestionar tot allò que sempre hem pressuposat perquè ens ho han ensenyat així, com és el cas del gènere. S'han de fer preguntes. I s'ha de fer en el dia a dia.

- Què li diries a un docent que no té coneixements sobre les identitats trans?

Primer li diria que s'informés. I, tot i que no m'agrada anar exposant que soc trans, potser les coses més bàsiques sí que li explicaria jo i, en aquest cas, sí que em semblaria bona idea fer un taller per a docents per poder treballar tot això al dia a dia amb els infants.

- Si poguessis tornar a l'època en què anaves a l'escola però amb tot el que saps ara, què demanaries a les teves i als teus mestres que canviessin per tal de visibilitzar les identitats trans?

Primer de tot penso que demanar quelcom a un mestre com a alumne fa molta por, per tant crec que és bàsic el suport per part de les famílies. Cal que en siguin conscients, ho normalitzin i t'ajudin.

Després, a partir d'aquí, demanaria suport. I que evitessin situacions com dir-te que ets súper valent o que s'alegren molt per tu. No cal fer-ne un espectacle. En comptes d'això, que em demanessin què necessito o què m'agradaria que fessin per ajudar-me. Que m'ajudessin a presentar-ho davant la classe si jo estigués disposat a fer-ho.

En definitiva, els demanaria suport, que en cap moment qüestionessin la meva decisió ni volguessin fer més divulgació de la que cal, que em tractessin amb equitat i que treballessin aquest tema des del principi, és a dir, des dels primers cursos.

- Recomanaries que l'escola i el professorat treballés per ajudar a identificar la identitat de gènere? En cas afirmatiu, com ho faries?

- Com és el centre on treballes (context social, ideologia, públic, projectes...)?

Son classes amb alumnes de diferents edats, l'equip docent procura ser molt inclusiu i molt conscient, les famílies també estan molt presents i es preocupen perquè els seus infants tinguin una mentalitat oberta i, la veritat, és que són infants molt macos i amb els que és molt fàcil parlar.

- Creus que el funcionament de les escoles té actituds transfòbiques? Per què?

- A l'escola on anaves quan eres un infant hi havia normes/rutines que condicionessin el teu benestar (com ara segregació de lavabos per nenes i nens, jocs, etc.)? Sabries dir-me quines eren?

- Durant els teus estudis com a mestre vas rebre algun tipus de formació envers aquest tema? En cas afirmatiu, què vas aprendre?

No, a la Universitat no vam parlar d'aquest tema.

- Tu i la resta de mestres del teu centre tracteu aquest tema a l'aula? Expliqueu la nomenclatura relacionada amb aquest col·lectiu? Com ho feu?

- Creus que cal treballar les identitats trans en el dia a dia a l'aula? En cas afirmatiu, com?

- En el context educatiu es posen exemples de persones trans en fets històrics, científics, etc.?

No en conec cap. O sigui, sí que conec actors, actrius i cantants actuals que són trans, però a l'escola mai he sentit parlar ni he parlat de ningú trans.

També jo crec que si ja era difícil ser dona i destacar, imagina't si a més eres trans. O sigui, és un tema molt tabú i força nou. És a dir, és que no es contemplava ni com una possibilitat. Com a molt he sentit que hi havia dones que es vestien com els homes per poder treballar de soldat, però d'aquí a dir que eren trans... tampoc sé si estaria encertant.

- A l'escola on treballes hi ha alguna activitat o proposta educativa (setmana temàtica, per exemple) per la visibilització i la inclusió de les diversitats?

No, no hi ha hagut cap moment on parlem d'això concretament. Com a molt, allò que et deia abans d'anar introduint el tema en el dia a dia. De fet, si es fes tampoc sé si hi estaria molt d'acord perquè em sentiria bastant apuntat.

[PREGUNTA AFEGIDA DURANT L'ENTREVISTA] I si quan tu haguessis arribat a l'escola, això ja es fes des d'abans?

M'agradaria veure com ho fan. I si l'escola em digués que és un tema que s'ha de treballar, m'agradaria fer-ho bastant a la meua manera, globalitzant-ho tant com pogués, en comptes de fer, per exemple, una setmana intensiva de destapar coses. Però, tot i així, em sentiria una mica incòmode.

- Creus que al centre on treballes hi ha algunes normes/rutines (com ara vestidors, lavabos, etc.) que dificulten la inclusió les persones trans? En cas afirmatiu, quines?

- Els i les docents saben actuar davant casos d'assetjament escolar per raons d'identitat de gènere? Per què?

No, no en saben. Però és que podríem dir que els docents no saben actuar davant de l'assetjament en general, perquè això ningú t'ho ensenya. Per tant, crec que cada docent fa el que bonament pot fer.

- Segons la llei 11/2014 de la Generalitat de Catalunya, qualsevol professional que pugui estar relacionat amb situacions de discriminació per raons d'identitat de gènere, ha de rebre la formació pertinent i disposar dels recursos i les eines necessàries per afrontar aquestes desigualtats. Què en penses?

Llavors, segons el que entenc, això s'hauria d'ensenyar a la carrera per llei, no? Doncs molt bé, tots a la presó.

Aquesta és la típica llei que es fa servir per quedar bé. La tenim, però ningú sap que existeix.

- Creus que s'acompanya degudament els infants trans des de les escoles? Se'ls escolta prou? I a les famílies?

- Hi ha res que vulguis afegir a part del que t'he demanat jo ara?

Hi ha una dada molt curiosa, que és que la Generalitat té uns diners destinats per a les operacions de reassignació de gènere (ja siguin pits, genitals...) de les noies trans. La llista d'espera és molt llarga, de fet pots haver d'esperar 10 anys per aconseguir que t'operin. En el cas dels nois, la llista d'espera també és infinita, de fet potser fan cinc operacions cada any

i prou. Però a més, tens finançament de la Generalitat per operar-te el pit, però els genitals no.

Per tant, si no vols haver d'esperar 10 anys, has de pagar des de 5.000€ fins a 50.000€ per anar a operar-te a un altre país, perquè a més a l'Estat espanyol crec que només hi ha dos doctors que operin els genitals per fer la reassignació sexual masculina. Per tant, mentre que a França sí que és una operació que entra per la Seguretat Social, aquí, si ets un noi trans, aquesta operació te l'has de finançar tu. Per tant, no t'ho pots ni plantejar si no tens diners. De fet, ni tan sols et plantejes anar a parlar amb un doctor perquè t'expliqui quines opcions hi ha.

Per tant, el que acabes fent, si pots, és operar-te en un hospital privat. Perquè esperar 10 anys no és una opció. Estàs tot aquest temps amb uns compressors que eviten que se't marqui el pit que són molt i molt incòmodes? No pots. Jo els vaig portar menys d'un any i no podia ni respirar. Necessites aquesta operació. I t'asseguro que ni la gent més pobra s'espera aquests 10 anys. Abans robes i t'operes, perquè és insuportable.

- Moltes gràcies per les teves aportacions, em seran molt útils. Per últim, si en cap moment et ve de gust contactar amb mi per aportar informació que creus que em pot ser necessària, no dubtis que la rebré de bon grat. Fins aviat.